

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2017

Jenni Tamminen

ALAIKÄISTEN SOPIMUKSET PANKKIASIOINNISSA

Jenni Tamminen

ALAIKÄISTEN SOPIMUKSET PANKKIASIOINNISSA

[Click here to enter text.](#)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia ja jäsenellä, minkälaisia sopimuksia alaikäiset voivat tehdä pankkiasioinnin saralla. Opinnäytetyö on luonteeltaan selvitystyö. Aluksi käsitellään yleisesti alaikäisen asemaa sekä sopimusoikeutta, sillä ne luovat perustan pankkiasioinnin käsittelylle. Lopuksi käsitellään perhe- ja perintöoikeutta eli testamenttia, lahjaa, ennakkoperintöä sekä kuolinpesän lakiasioita.

Teoreettisena perustana hyödynnetään pääasiassa ajantasaista lainsäädäntöä, 2000-luvun oikeuskirjallisuutta sekä Osuuspankin intranetsivuja. Laki holhoustoimesta (442/1999) on opinnäytetyön merkittävin laki. Toinen tärkeä laki on perintökaari (40/1965).

Vajaavaltaisella ei ole täyttä oikeustoimikelpoisuutta eli oikeutta tehdä kaikkia oikeustoimia. Vajaavaltaisia ovat alaikäiset sekä sellaiset täysi-ikäiset, jotka ovat sellaisiksi julistettu. Opinnäytetyön tuloksena selviää, että vajaavaltaisuudesta huolimatta alaikäiset voivat tietyin rajoituksin solmia monia sopimuksia pankin kanssa. Pääsyy tähän on, että vajaavaltaisellakin on oikeus määrätä omalla työllään ansaituista varoista. Alaikäiset eivät kuitenkaan voi tehdä kaiken tyyppisiä sopimuksia, joten pankin toimihenkilöiden tulee olla tarkkana alaikäisten kanssa.

Pääasiassa alaikäisen asioista päättävät kuitenkin hänen edunvalvojansa siihen asti, kunnes lapsesta tulee täysi-ikäinen. Holhoustoimilain 4 §:n 1 momentin mukaan alaikäisen edunvalvojia ovat pääsääntöisesti hänen huoltajansa eli yleensä hänen vanhempansa. Edunvalvoja voi kuitenkin olla myös muu henkilö.

Opinnäytetyöstä on hyötyä alaikäisten lasten vanhemmille sekä pankin toimihenkilöille. Vanhemmat saavat selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa tietoa alaikäisten lastensa pankkiasioinnista. Pankin toimihenkilöille opinnäytetyö voi olla esimerkiksi osa harjoittelijan tai uuden työntekijän perehdytystä.

ASIASANAT:

Alaikäinen, edunvalvoja, sopimus, oikeustoimikelpoisuus, pankkiasiointi, vajaavaltainen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration | Jurisprudence

2017 | 50

Jenni Tamminen

MINORS' CONTRACTS IN BANKING

[Click here to enter text.](#)

[Click here to enter text.](#)

The aim of this thesis is to study and outline what kind of contracts minors can make regarding banking. The nature of thesis is a survey. At first, the thesis deals with minor's status and contract law, as these two form the basis for dealing with banking matters. Finally, the thesis discusses the family- and heritage law, e.g. wills, gift, inheritance and banking transactions concerning estates.

The theoretical basis of the thesis is mainly based on up-to-date legislation, legal literature of the 21st century and intranet pages of Osuuspankki. The Guardianship Services Act (442/1999) is the most important law of the thesis. The other important law is the Code of Inheritance (40/1965).

Incompetent people do not have full legal capacity, i.e. the right to make different kinds of legal acts. Legally incompetent people are minors and adults who are declared as such. The result of this study is, despite of legal incapacity, minors may, with certain restrictions, make many contracts with the bank. The main reason for this is that even incompetent people have the right to dispose of the funds earned from their own work. However, minors cannot make all kinds of contracts, so clerical personnel of bank should be careful with minors.

Mainly, minor's affairs are governed by her or his trustees until the child reaches the age of majority. According to Section 4, subsection 1 of Guardianship Services Act, minor's trustees are primarily her or his guardians, usually her or his parents. However, the trustee can also be someone else.

The thesis is useful for minors' parents and clerical personnel of bank. Parents receive clear and easy-to-understand information on their minors' banking. As for the bank personnel, the thesis can be a part of orientation of a trainee or a new employee.

KEYWORDS:

Minor, trustee, contract, legal capacity, banking, incompetent

SISÄLTÖ

LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 ALAIKÄISEN ASEMA	9
2.1 Vajaavaltaisuus	9
2.2 Oikeustoimikelpoisuus	10
2.3 Alaikäisen edunvalvoja	11
3 ALAIKÄINEN SOPIMUSOSAPUOLENA	14
3.1 Sopimuksen määritelmä	14
3.2 Sopimuksen pätemättömyys	14
3.3 Alaikäisen tekemät sopimukset	16
4 ALAIKÄISEN PANKKIASIOINTI	18
4.1 Asiakkaan tunteminen ja henkilöllisyyden todentaminen	18
4.2 Pankkitilit	19
4.2.1 Tilin avaaminen ja lopettaminen alaikäiselle	19
4.2.2 Käyttötili	21
4.2.3 Säästämiseen tarkoitetut tilit	21
4.3 Pankkikortti	23
4.4 Verkkopalvelusopimus	24
4.5 Täysi-ikäisyshuolto	24
4.6 Luotot ja vakuudet	25
4.7 Sijoitukset	26
5 PERHE- JA PERINTÖOIKEUDELLISET LAKIASIAT ALAIKÄISEN KANNALTA	29
5.1 Testamentti	29
5.2 Lahja	31
5.3 Kuolinpesän pankkiasiat	34
5.3.1 Kuolinpesä ja kuolinpesän osakkaat	34
5.3.2 Perunkirjoitus	41
5.3.3 Pesänselvitys ja perinnönjako	42
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	45

LÄHTEET

47

TAULUKOT

Taulukko 1. ASP-korkotukilainojen enimmäismäärät. (Valtiokonttori 2016)

22

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
HolhTL	Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442
KHO	Korkein hallinto-oikeus
L	Laki
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228
PK	Perintökaari 5.2.1965/40
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 JOHDANTO

Jokainen ihminen solmii elämänsä aikana paljon erilaisia sopimuksia, joista ensimmäiset syntyvät jo elämän ensimmäisinä vuosina. Maamme sopimusoikeuteen kuuluu keskeisesti sopimusvapaus, jonka mukaan sopimusten tekeminen ja niiden sisältö ovat jokaisen vapaasti muotoiltavissa. Sopimusvapaudesta huolimatta vajaanvaltaisiin ja erityisesti alaikäisiin kohdistuu paljon erityyppistä sääntelyä niin sopimuksiin kuin muihin oikeustoimiin liittyen. Sääntely korostuu pankkimaailmassa erityisesti.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia ja jäsenellä, minkälaisia sopimuksia alaikäiset voivat tehdä pankkiasioinnin saralla. Tutkimuskysymyksiä ovat: Minkälaisia sopimuksia voi syntyä alaikäisen lapsen ja pankin välille? Minkälaisia sopimuksia alaikäinen asiakas voi solmia itsenäisesti pankin kanssa? Mikä on edunvalvojen merkitys alaikäisten sopimuksissa? Opinnäytetyö on rajattu niin, että työssä käsitellään alaikäisten sopimuksia pääasiassa pankkiasioinnin kautta, koska muuten työn laajuus olisi paisunut liian suureksi. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Paattisten Osuuspankki. Kiinnostuin valitsemastani aiheesta suorittaessani harjoitteluni kyseisessä pankissa.

Opinnäytetyössä käydään aluksi läpi alaikäisen asemaa yleisesti sekä sopimusoikeuden teoriaa alaikäisten kannalta. Pankkiasiointiin liittyvät tiivisti myös perhe- ja perintöoikeudelliset lakiasiat, joita käsitellään lopuksi ennen johtopäätöksiä. Edunvalvonta liittyy läheisesti alaikäisiin, ja tämän vuoksi aihepiiriä käsitellään koko opinnäytetyön ajan. Alaikäisten lasten edunvalvojina toimivat lähtökohtaisesti hänen vanhempansa, mutta joissakin tapauksissa heidän tilalleen on määrättävä muu edunvalvoja.

Opinnäytetyön pääasiallisina lähteinä käytetään ajantasaista lainsäädäntöä, 2000-luvun oikeuskirjallisuutta sekä kaikille Osuuspankin työntekijöille tarkoitettuja intranetsivuja. Lainsäädännön osalta erityisesti laki holhoustoimesta (442/1999) nousee tässä opinnäytetyössä esille. Toinen merkittävä laki on perintökaari (40/1965), joka on keskeisin laki perhe- ja perintöoikeudellisissa lakiasioissa.

Toivon, että tästä tietopaketesta on hyötyä niin pankin toimihenkilöille kuin alaikäisten lasten vanhemmille pankissa asiointiin liittyen. Pankin toimihenkilöille tämä opinnäytetyö toimii esimerkiksi osana harjoittelijan tai uuden työntekijän perehdytystä. Opinnäytetyöstä saa hyvän yleiskuvan aiheeseen, jolloin syvällisempi aiheeseen perehtyminen voi olla helpompaa. Opinnäytetyössä pyritään myös tuottamaan selkeästi ymmärrettävässä

muodossa ja selkeillä termeillä tietoa alaikäisten vanhemmille, jotka pohtivat alaikäisten lastensa pankkiasiointiin liittyviä kysymyksiä.

2 ALAIKÄISEN ASEMA

Holhustoimesta annetun lain 2 §:n mukaan alaikäisellä tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Yleinen perusta alaikäisten asemaan löytyy YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksesta, joka on maailman lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Yhdysvaltoja lukuun ottamatta kaikki maailman valtiot ovat ratifioineet sopimuksen. Kaikki artiklat ovat tärkeitä, mutta tämän opinnäytetyön kannalta esiin nousee artikla 32. Sen mukaan sopimusvaltiot eivät hyväksy lapsen taloudellista hyväksikäyttöä. Artiklaa 12 sivuutetaan myös tässä opinnäytetyössä. Sen mukaan lapsella on oikeus ilmaista oma näkemysensä häntä itseään koskevissa asioissa.¹

2.1 Vajaavaltaisuus

Vajaavaltaisena pidetään holhustoimilain 2 §:n mukaan alle 18-vuotiasta henkilöä (alikäinen) ja sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä (täysi-ikäinen), joka on julistettu vajaavaltaiseksi. Termi ei ole siis täysin yksiselitteisesti määriteltävissä, sillä alikäinen on aina vajaavaltainen, mutta vajaavaltainen ei välttämättä ole alikäinen. Tässä opinnäytetyössä käytetään vajaavaltaisista alikäisistä myös nimityksiä ”alikäinen” tai ”lapsi”. Myös termiä ”päämies” käytetään jatkossa, joka tarkoittaa asetuksen holhustoimesta 2 §:n mukaan edunvalvonnassa olevaa henkilöä.

Vajaavaltaisista suurimman ryhmän muodostavat alikäiset lapset. Tuomioistuin voi kuitenkin rajoittaa myös täysi-ikäisen henkilön toimintakelpoisuutta, jos hän on kykenemätön huolehtimaan omista taloudellisista asioistaan, ja tämän vuoksi hänen taloudelliset etunsa ovat vaarassa. Vajaavaltaiseksi julistaminen on viimeinen vaihtoehto, mikäli mikään lievempi keino ei ole riittävä.²

Vajaavaltaiten henkilöiden itsenäinen päätösvalta on hyvinkin rajattua. HolhTL 23 §:n mukaan vajaavaltaisella ei ole oikeutta itse vallita omaisuuttaan eikä tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia, jollei laissa toisin säädetä. Tämän vuoksi alikäiset ja täysi-ikäiset

¹ Unicef 2017a; Unicef 2017b; Unifec 2017c

² Heikkinen ym. 2003, 5; Hemmo 2009, 191; Maistraatti 2017b

vajaavaltaiset henkilöt tarvitsevat edunvalvojan hoitamaan erityisesti heidän taloudellisia, mutta myös muita asioita.³ Yleensä vanhemmat toimivat lastensa edunvalvojina.⁴

Alaikäiset voivat pääsäännöstä poiketen ja vajaavaltaisuudesta huolimatta tehdä HolhTL 24 §:n 1 momentin mukaan olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä oikeustoimia, kuten ostaa elokuvalipun. Näin ollen alaikäinen ei ole täysin ilman oikeustoimikelpoisuutta⁵, vaikka sitä onkin rajattu melko paljon.

2.2 Oikeustoimikelpoisuus

Luonnollinen eli yksityinen henkilö on aina oikeuskelpoinen. Oikeuskelpoinen henkilö voi olla erilaisten oikeuksien ja velvollisuuksien kohteena. Oikeuskelpoisuuden ihminen saa heti syntymästään ja se päättyy vasta kuolemaan. Sen sijaan pääsääntö on se, että sopimuksen voi solmia vain sellainen henkilö, joka on oikeuskelpoisen lisäksi oikeustoimikelpoinen. Oikeustoimikelpoisuus merkitsee kykyä tehdä oikeustoimia.⁶ Täysi oikeustoimikelpoisuus voi puuttua sen vuoksi, että henkilö on vajaavaltainen. Tuomioistuimien on myös saattanut rajoittaa täysi-ikäisen henkilön oikeustoimikelpoisuutta. Oikeustoimikelpoisuus saattaa puuttua myös sen vuoksi, että täysivaltainen henkilö ei ole ymmärryskykyä heikkouden vuoksi kyennyt arvioimaan tekemänsä oikeustoimen merkitystä.⁷

Luonnollinen henkilö saavuttaa normaalitilanteessa täyden oikeustoimikelpoisuuden täyttäessään 18 vuotta, paitsi siinä tapauksessa, että käräjäoikeus julistaa henkilön vajaavaltaiseksi. Alaikäinen voidaan julistaa tällaiseksi 17-vuotiaana, jolloin hän ei saa oikeustoimikelpoisuutta täyttäessään 18 vuotta.⁸

Alaikäiset ja vajaavaltaiset täysi-ikäiset ovat rajoitetusti oikeustoimikelpoisia. Se tarkoittaa, että he voivat pätevästi

- 1) tehdä olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä oikeustoimia (HolhTL 24 § 1 mom.)
- 2) määrätä vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansaituista varoista (HolhTL 25 § 1 mom.)

³ Heikkinen ym. 2003, 9

⁴ Maistraatti 2017a

⁵ Heikkinen ym. 2003, 49

⁶ Saarnilehto 2009, 26

⁷ Hemmo 2008, 190

⁸ Finni 2016, 9

- 3) määrätä siitä omaisuudesta, jonka edunvalvoja on HolhTL 38 §:n mukaisesti antanut vajaanvaltaisen hallittavaksi. Päämies voi myös halutessaan antaa olosuhteisiin nähden tavanomaisen ja taloudelliselta merkitykseltään vähäisen lahjan (HolhTL 38 §)
- 4) tehdä ja lakkauttaa työsopimuksen, kuitenkin edellyttäen, että alaikäinen vajaanvaltainen on täyttänyt 15 vuotta (L nuorista työntekijöistä 3 §).

Näitä käsitellään viimeistä kohtaa lukuun ottamatta opinnäytetyön myöhemmässä vaiheessa.

2.3 Alaikäisen edunvalvoja

Edunvalvonta koskettaa jokaista ihmistä ainakin elämän ensimmäisten elinvuosien aikana. Suomessa on reilu 1,1 miljoonaa alaikäistä lasta, jotka tarvitsevat edunvalvojan⁹ jo pelkän lain perusteella. Holhoustoimilain 4 §:n 1 momentin mukaan alaikäisen lapsen edunvalvoja ovat pääsääntöisesti hänen huoltajansa. Yleensä vanhemmat toimivat lapsen huoltajina. Muussa tapauksessa HolhTL 5 §:n mukaan edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva henkilö, joka antaa tähän suostumuksensa.

Avioero ei automaattisesti lakkautta lapsen vanhempien edunvalvonta-asemaa. Vielä avioeron jälkeen edunvalvojat päättävät yhdessä alaikäisen lapsen asioista, mikäli lapsen hullosta ja asioiden hoitamisesta ei muulla tavoin päätetä tuomioistuimessa. Uuden holhoustoimilain näkemys perustuu siihen, edunvalvoja hoitaa erityisesti alaikäisen taloudellisia asioita.¹⁰ Lähes kaikki edunvalvonta koskettaakin päämiehen taloudellisten asioiden hoitamista muodossa tai toisessa.

Erityisen ryhmän alaikäisten lasten joukossa muodostavat alaikäiset yksin maahan tulleet turvapaikanhakijat. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta säätelee heidän asemaansa. Tämän lain 5 luvun 26 §:n mukaan

Pakolaislapselle tai oleskelulupaa tai turvapaikkaa hakevalle lapselle, joka on Suomessa vailla huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Edustaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevilla asioilla, määrää lapsen asumisesta sekä hoitaa lapsen varallisuutta.

⁹ Parviainen & Rubanin 2009, 57

¹⁰ Helin 2001, 1074; Koskinen 2002, 1

Ennen kuin edustaja tekee päätöksen lapsen henkilöä tai varallisuutta koskevassa asiassa, hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään edustajan on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteisiin ja toivomuksiin.

Holhoustoimilain 17 §:n mukaan alaikäisen edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun päämies tulee täysi-ikäiseksi. Edunvalvojan toimi lakkaa myös siinä tapauksessa, jos päämies kuolee tai edunvalvoja julistetaan vajaavaltaiseksi. Tuomioistuin voi myös vapauttaa huoltajan edunvalvojan tehtävästä tietyin perustein ja määrätä toisen henkilön alaikäisen edunvalvojaksi. Esimerkiksi edunvalvoja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos hän ei kykene suorittamaan hänelle annettuja velvollisuuksia tai hän toimii lapsen edun vastaisesti.¹¹ Tuomioistuimen on vapautettava alaikäisen lapsen edunvalvoja hänelle annettusta tehtävästä, jos hän sitä pyytää, kuitenkin edellyttäen, että vapauttamiseen on olemassa erityinen syy.¹²

Edunvalvojan tulee noudattaa kaikessa toiminnassaan hyvää edunvalvontatapaa. Edunvalvojan on esimerkiksi edistettävä aina päämiehen parasta sekä pidettävä huolta hänen oikeuksistaan. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta määrittelee lapsen huollon tarkoituksen ja huoltajien tehtävät. Siinä myös käsitellään lapsen mielipiteen huomioon ottamista häntä koskevissa asioissa. Kyseisen lain mukaan lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Edelleen saman lain mukaan lapsen itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää. Esimerkiksi vastuullinen rahankäyttö, pankkikortin saaminen sekä pienimuotoinen säästäminen vaikkapa lippaaseen voidaan nähdä osana kasvamista aikuisuuteen.

Alaikäisen lapsen omaisuus on suojattu lailla. Edunvalvojan tulee huolehtia alaikäisen saamista lahjoista, alaikäiselle kuuluvasta osuudesta jakamattoman kuolinpesän varoista, vakuutuskorvauksista, vahingonkorvauksista, sijoituksista, eläketuloista sekä omaisuudesta saaduista tuotoista, kuten osinko-, korko- ja vuokratuloista.¹³ Edunvalvojan tulee hoitaa edellä mainittua päämiehen omaisuutta huolellisesti. Tähän huolellisuusvelvoitteeseen liittyy myös velvollisuus huolehtia asianmukaisesti päämiehen omaisuuden vakuuttamisesta. Jos päämies asuu omassa asunnossaan, ainakin koti- ja palova-

¹¹ Maistraatti 2017b

¹² HE 52/2006

¹³ Maistraatti 2017a

kuutusta pidetään tarpeellisina. Jos päämiehellä on jotain erityisen arvokasta tai riskialtista omaisuutta, edunvalvojan on huolehdittava tämän vakuuttamisesta erikseen myös.¹⁴

Suomessa holhousviranomaisen eli maistraatti valvoo edunvalvojen toimintaa. Jos lapsen koko varallisuus ylittää 20 000 euroa, edunvalvojan on ilmoitettava siitä maistraatille. Maistraatin pyytäessä edunvalvojalta selvitystä lapsen omaisuudesta, selvitys on annettava, vaikka omaisuuden yhteenlaskettu arvo jäisi alle 20 000 euroon.¹⁵

Edunvalvojan on edistettävä aina päämiehen etua. Tämän vuoksi edunvalvojalla ei ole oikeutta tehdä kaikenlaisia oikeustoimia ilman maistraatilta saatua lupaa. HolhTL 34 §:n mukaan edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta:

- 1) luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia kiinteää omaisuutta tai sellaista maanvuokra- tai muuta käyttöoikeutta rakennuksineen, joka voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle;
- 2) luovuttaa pantiksi omaisuutta tai muulla tavoin perustaa siihen panttioikeutta;
- 4) ottaa muuta lainaa kuin valtion takaamaa opintolainaa tai sitoutua vekselivastuuseen tai vastuuseen toisen velasta;
- 7) luopua perinnöstä tai luovuttaa päämiehensä perintöosuutta;
- 8) tehdä sopimusta kuolinpesän yhteishallinnosta;
- 9) tehdä sopimusta omaisuuden osituksesta tai erottelusta taikka perinnönjaosta, joka toimitetaan ilman pesänjakajaa.

Lista on hyvin pitkä, mutta tähän listaan on otettu mukaan vain opinnäytetyön kannalta olennaisimmat kohdat. Tiivistettynä kaikki kohdat liittyvät jollakin tavalla alaikäisen lapsen taloudellisiin asioihin, ja lainpykälän tarkoituksena onkin turvata vajaavaltaisen taloudellinen etu. Säättämällä oikeustoimi luvanvaraiseksi pyritään jo ennalta vähentämään vaaraa siitä, että päämiehen edut ovat vaarassa vahingoittua. Edunvalvojan kelpoisuutta on rajattu taloudellisten seikkojen lisäksi myös edunvalvottavan henkilökohtaisissa asioissa. HolhTL 29 §:n 3 momentin mukaan edunvalvojalla ei ole kelpoisuutta esimerkiksi tunnustaa isyyttä tai antaa suostumusta avioliittoon edunvalvottavansa puolesta.

¹⁴ Heikkinen ym. 2003, 29-30

¹⁵ Maistraatti 2017a

3 ALAIKÄINEN SOPIMUSOSAPUOLENA

3.1 Sopimuksen määritelmä

Sopimus on kaksipuolinen oikeustoimi. Sitä on kuitenkin vaikea määritellä kattavasti oikeustieteessä, koska sopimukset voivat syntyä monin eri tavoin sekä sopimusten luomat velvoitteet voivat olla monenlaisia. Perinteisesti sopimus on määritelty meillä Suomessa ”kahden tai useamman toisiansa edellyttävän oikeustoimen yhdistelmäksi”. Määritelmä kattaa useimmat sopimukset. Saarnilehdon edellä mainittu sopimuksen määritelmä sopii hyvin yhteen OikTL:ssa mainitun sopimuksen syntyvän mukaan, vaikka niissä käytetäänkin eri termejä. OikTL:n määritelmässä määritellään näinä kahtena oikeustoimena tarjous ja vastaus.¹⁶ Sopimus voi kuitenkin syntyä myös muulla kuin OikTL:ssa mainitulla tavalla, joten puhuminen kahdesta tahdonilmaisusta on Saarnilehdon mukaan perustelumpaa.

Merkittävin sopimuksen tehtävä on sitoa sen osapuolet eli oikeussubjektit täyttämään sopimuksessa määritellyt velvoitteet. Sopimusta rikkova osapuoli voi joutua korvausvastuuseen, jolloin hän joutuu korvaamaan oikeudelliset sanktiot eli negatiiviset seuraamukset. Sopimuksen sitovuus tarkoittaa myös sitä, että sopimuksen rikkovaa osapuolta voidaan taivuttaa tai pakottaa erinäisin keinoin toimimaan sopimuksen mukaisesti.¹⁷ Ilman sopimuksen sitovuutta sopimuksen osapuolet eivät voisi luottaa siihen, että myös toinen osapuoli toimii sopimuksessa sovitulla tavalla ja täyttää velvollisuutensa.

3.2 Sopimuksen pätemättömyys

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista käsittelee kolmannessa luvussa sopimuksen pätemättömyyttä. Sopimuksen pätemättömyys voidaan ymmärtää usealla eri tavalla, eikä sitä ole määritelty täysin tyhjentävästi. Pohjoismaissa sopimuksen pätemättömyyttä on kuitenkin pyritty määrittelemään epätäsmällisyyksien välttämiseksi yhteisellä tavalla. Pohjoismaisen kirjallisuuden mukaan pätevän ja pätemättömän sopimuksen ero ilmenee määritelmästä. Pohjoismaisen oikeusajattelun perusteella sopimus on pätevä, jos se vel-

¹⁶ Hemmo 2008, 27; Saarnilehto 2009, 3

¹⁷ Saarnilehto 2009, 5, 24

voittaa sopimuksen osapuolen luontaisuuritukseen, joka tarkoittaa sopimuksen mukaista suoritusta tai vahingonkorvausta. Saarnilehdon käsitys sopimuksen pätemättömydestä perustuu selvästi pohjoismaiseen oikeusajatteluun. Hän pyrkii teoksessaan määrittelemään pätemättömyyden vielä tarkemmin kahden kysymyksen avulla.¹⁸ Sopimus on Saarnilehdon mukaan pätemätön, jos kysymyksiin ”velvoittaako sopimus luontaisuuritukseen” sekä ”velvoittaako sopimus sopimusoikeudellisten sääntöjen mukaiseen vahingonkorvaukseen” vastataan negatiivisesti.¹⁹ Norrin käsitys pätemättömydestä on hieman erilainen: hänen mukaansa pätemätön sopimus ei tule edes voimaan. Hänen mukaansa sopimus voidaan kuitenkin purkaa, jos se on suoritettu.²⁰

Oikeustoimen pätemättömyys voi johtua siitä, että toiselta tai kummaltakin sopijapuolelta puuttuu oikeustoimikelpoisuus. Henkilö voi olla vajaavaltainen ja siten vailla täyttä oikeustoimikelpoisuutta muun muassa alaikäisyytensä vuoksi. Pätemättömyyden voi aiheuttaa myös esimerkiksi laissa säädetyn muotovaatimuksen noudattamatta jättäminen tai sopimuksen sisältövirhe.²¹

Pätemätönkin sopimus voi muuttua myöhemmässä vaiheessa päteväksi esimerkiksi HolhTL 26 §:n mukaan:

oikeustoimi, jonka tekemiseen vajaavaltaisella ei ollut oikeutta, ei sido häntä, jollei hänen edunvalvojansa ole antanut siihen suostumustaan. Vajaavaltaisen tekemä oikeustoimi tulee häntä sitovaksi, jos hänen edunvalvojansa tai hän itse täysivaltaiseksi tultuaan sen hyväksyy.

Jos mitään ei ole suoritettu sopimuksen perusteella, pätemättömyyden toteaminen ei velvoita oikeussubjekteja erityisiin toimenpiteisiin. Sopimus ei velvoita enää sopijapuolia, eikä heidän siten tarvitse palauttaa mitään toiselle osapuolelle. Mikäli sopimuksen perusteella on suoritettu jotain, pätemättömyydestä johtuvien seurauksien selvittely voi sen sijaan aiheuttaa hankaluuksia. Lähtökohtana on, että oikeudelliset olot pyritään palauttamaan samanlaisiksi kuin ne olivat jo ennen sopimuksen tekemistä, mikä ei välttämättä ole kovin yksinkertaista. Oikeussubjektin on palautettava se, esimerkiksi esine, mitä hän on saanut. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, jolloin sopimusta rikkovan osapuolen tulee korvata suorituksen arvo sopimuksen toiselle vastapuolelle.²²

¹⁸ Saarnilehto 2009, 106-107

¹⁹ Liimatainen 2015, 19

²⁰ Norri 2009, 96

²¹ Kaisto 2007, 54

²² Saarnilehto 2009, 142

Pätemättömän sopimuksen perusteella sopimuksen vastapuolelle voi syntyä korvausvelvollisuus. Lähtökohta vahingonkorvausvelvollisuuteen on, että vahinkoa kärsinyt sopimuksen osapuoli on "saatettava siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut, ellei pätemätöntä sopimusta olisi solmittu".²³ Korvausvelvollisuus syntyy vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan, jos henkilö aiheuttaa tahallaan tai tuottamuksellisesti toiselle vahinkoa. Edelleen saman lain 2 §:n mukaan alle 18-vuotias vahingon aiheuttaja on velvollinen korvaamaan vahingon määrän, joka katsotaan kohtuulliseksi hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahinkoa kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin nähden.

3.3 Alaikäisen tekemät sopimukset

Kuten jo aiemmin tässä opinnäytetyössä on tullut esille, alaikäiset eivät ole kokonaan oikeustoimikelpoisia, mutta oikeustoimikelpoisuudettomuudesta huolimatta heillä on oikeus solmia säädellysti tiettyjä sopimuksia. Yleisesti ottaen alaikäisellä on kelpoisuus tehdä olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä oikeustoimia. Tavanomaisten ja merkitykseltään vähäisten oikeustoimien, kuten jäätelön ostaminen, vaatii päämieheltä käyttövaroja. Alaikäisen iällä ja kehitystasolla on merkitystä, kun pohditaan oikeustoimien tavanomaisuutta ja vähäisyyttä.²⁴ Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä pienempiä ja merkitykseltään vähäisempiä oikeustoimia hän voi tehdä.

Edellytys sille, että tavanomainen ja merkitykseltään vähäinen oikeustoimi sitoo päämiestä, on se, että päämies eli lapsi on ymmärtänyt, mihin oikeustoimeen hän on ryhtymässä sekä sen sisällön, seuraukset ja merkityksen oikein. Sääntelyllä pyritään suojaamaan alaikäisiä sopimukseen liittyviltä taloudellisilta riskeiltä. Sääntelyllä voidaan kuitenkin samalla harjaannuttaa lapsia vastuulliseen rahankäyttöön²⁵ ja sitä kautta pikkuhiljaa aikuisten elämään.

Vajaavaltaisella on määräämisoikeus itse ansaittuun ansioonsa sekä sen mahdollisiin tuottoihin. Esimerkiksi kesätyötulojen käytöstä alaikäinen voi siis itse määrätä. Vallintaansa saaduilla työansioilla vajaavaltainenkin voi poikkeuksellisesti tehdä päteviä oikeustoimia. Työansioden vallinnalla tarkoitetaan, että henkilö saa määrätä hänen "tässä ja nyt olevista varoista". Tällä tarkoitetaan lähinnä käteiskauppoja, mutta vajaavaltainen

²³ Saarnilehto 2009, 142-143

²⁴ Heikkinen ym. 2003, 49

²⁵ Heikkinen ym. 2003, 49

voi myös ostaa vallinnassaan olevilla varoillaan osakkeita kahdessa tapauksessa; joko osakepääoman korotusten tai uuden yrityksen perustamisen yhteydessä. Vajaavaltaisen tulisi kuitenkin maksaa kyseiset osakkeet heti käteisellä rahalla, sillä vajaavaltainen ei voi yleensä sitoutua velkasuhteeseen pätevällä tavalla.²⁶

²⁶ Heikkinen ym. 2003, 47-48

4 ALAIKÄISEN PANKKIASIOINTI

4.1 Asiakkaan tunteminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Asiakkaan tuntemisella tarkoitetaan menettelytapoja, joilla varmistaudutaan asiakkaan oikeasta henkilöllisyydestä.²⁷ Pankilla on rahanpesulain 3 luvun 2 §:n mukaan velvollisuus tunnistaa ja tuntea asiakkaansa sekä todentaa henkilöllisyys voimassa olevasta ja hyväksytystä tunnistamisasiakirjasta. Myös lain luottolaitostoiminnasta 15 luvun 18 §:n mukaan luottolaitoksen, kuten pankin on tunnettava asiakkaansa. Asiakkaan tunteminen on tärkeää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.²⁸ Asiakkaan henkilöllisyys tunnistetaan myös hänen oman turvallisuutensa vuoksi, jotta kukaan muu ei pääse väärinkäyttämään toisen pankkitiliä²⁹ tai aiheuttamaan muuta vastaavanlaista vahinkoa. Mikäli henkilö ei anna pankille riittävästi tietoa itsestään, pankin on kieltäydyttävä ottamasta hänet asiakkaaksi³⁰ edellä mainituista syistä.

Alaikäiseltäkin asiakkaalta on kysyttävä erilaisia tietoja peruspankkipalveluasiakkuuden perustamisvaiheessa, joten hänen (lapsen iän ja kehitystason sen salliessa) sekä hänen edunvalvojien on syytä valmistautua vastaamaan pankin tuntemistietoja koskeviin kysymyksiin. Peruspankkipalveluasiakkuudella tarkoitetaan asiakassuhdetta, jossa asiakkaan palveluihin kuuluvat vain maksutili, maksukortti ja verkkopalvelusopimus. Tarpeellisia tietoja, joita pankin toimihenkilön tulisi kysyä asiakkaalta Finanssivalvonnan ohjeistuksen mukaan ovat

1. asiakkaan nimi, osoite, henkilötunnus ja kansalaisuus
2. tieto siitä, onko asiakas ulkomailla merkittävässä julkisessa tehtävässä, tällaisen henkilön perheenjäsen tai läheinen yhtiökumppani
3. tieto taloudellisesta asemasta kuvaavasta elämäntilanteesta (esim. opiskelija)
4. tieto siitä, onko kyseessä pääasiallinen pankkiasiakkuus
5. tieto varojen ja säännöllisten maksutapahtumien alkuperästä tai lähteestä
6. arvio säännöllisen maksuliikenteen määrästä
7. arvio ulkomaan maksujen määrästä ja peruste maksuille.³¹

²⁷ Finanssivalvonta 2015b

²⁸ Finanssivalvonta 2015b

²⁹ Osuuspankki 2011

³⁰ Osuuspankin intranetsivut 2017

³¹ Finanssivalvonta 2016; Finanssivalvonta 2017

Uutta asiakassuhdetta perustettaessa, jolloin asiakas on paikalla henkilökohtaisesti, henkilöllisyys todennetaan pankissa voimassa olevalla henkilöllisyystodistuksella. Tunnistautumisasiakirjojen kelpoisuuden edellytyksenä on luonnollisesti se, että henkilö voidaan tunnistaa kuvasta. Seuraavaksi mainitut henkilöllisyyden todentamisasiakirjat ovat yleisesti käytettyjä Suomessa, ja ne hyväksytään myös Osuuspankissa asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseksi:

- ajokortti
- henkilökortti
- passi, diplomaattipassi, merimiespassi
- muukalaispassi ja pakolaisen matkustusasiakirja
- kuvallinen Kela-kortti³².

Lisäksi ulkomaisen viranomaisen myöntämä passi ja diplomaattipassi sekä ETA-maiden sekä Sveitsin ja San Marinon viranomaisen myöntämä matkustusasiakirjaksi hyväksytyt henkilökortti käyvät tunnistusvälineiksi.³³

4.2 Pankkitilit

4.2.1 Tilin avaaminen ja lopettaminen alaikäiselle

Lapsen tilin avaamiseen ja lopettamiseen tarvitaan molempien edunvalvojen, yleensä vanhempien, suostumus. Tilin avaamisesta voi sopia myös vain toinen edunvalvoja, mutta silloin toisen edunvalvojan tulee laatia valtakirja, jolla hän valtuuttaa toisen edunvalvojan avaamaan tilin pankissa. Toinen mahdollisuus on, että toinen edunvalvoja avaa tilin pankissa, jonka jälkeen toinenkin edunvalvoja menee pankkiin allekirjoittamaan samaisen alaikäisen tilisopimuksen.³⁴

Edunvalvojat käyttävät yleensä alaikäisen lapsen tiliä yhdessä, mutta myös erikseen käyttäminen onnistuu ilmoittamalla siitä pankille. Edunvalvojat voivat antaa myös lapselle oikeuden käyttää itse omaa tiliään, mutta edellytyksenä tähän on, että lapsella on olemassa pankissa hyväksytty henkilöllisyystodistus, kuten passi.³⁵

³² Osuuspankki 2011; Finanssivalvonta 2017

³³ Osuuspankki 2011; Osuuspankin intranetsivut 2017

³⁴ Koskinen 2002; Osuuspankki 2013

Vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus, alaikäisen lapsen puolesta toimiminen pankissa voi aiheuttaa ongelmia, kuten seuraavasta Pankkialan Asiakasneuvontatoimiston julkaisemasta kirjallisesta vastauksesta käy ilmi:

Lapsen isä oli avannut alaikäiselle lapselleen pankkitilin, johon vain hänellä oli käyttöoikeus, vaikka molemmilla vanhemmilla oli yhteishuoltajuus. Lapsen äiti halusi lopettaa tilin. Tapauksessa on kysymys siitä, kenellä on oikeus alaikäisen lapsen tilin avaamiseen ja lopettamiseen sekä siitä, kenellä on siihen käyttöoikeus.

Pankkialan Asiakasneuvontatoimiston julkaiseman kirjallisen vastauksen mukaan alaikäisen tilin avaaminen ja lopettaminen vaativat molempien vanhempien suostumuksen. Toinen edunvalvoja ei voi avata tiliä itsekseen eikä liittää tilitietoihin ehtoa, että toisella, tässä tapauksessa äidillä, ei ole tiliin käyttöoikeutta. Toisella edunvalvojalla voi olla käyttöoikeus vain omista nimissään siinä tapauksessa, että edunvalvojat ovat siitä yhdessä sopineet.

Ratkaisuvaihtoehtoja oli useampia. Tarkoituksena oli löytää ratkaisu, johon lapsi (tilinomistaja), hänen vanhempansa ja pankki olisivat tyytyväisiä. Sopuratkaisuksi ehdotettiin, että molemmat vanhemmat haluaisivat jatkaa tilin käyttämistä yhdessä, jolloin pankille tulisi myös ilmoittaa, kenellä siihen on käyttöoikeus. Jos kuitenkaan sovintoon ei päästä, isä voisi poistaa oman käyttöoikeutensa, jonka jälkeen tilinkäyttöoikeus voisi olla tyttärellä yksin sekä vanhemmilla yhdessä. Jos isä ei poista käyttöoikeuttaan, pankki voisi irtisanoa tilin, sillä lapsen kyseessä olevan tilin tiliehtojen perusteella pankilla ja asiakkailla on oikeus irtisanoa tili ilman perusteluja. Jos vanhemmat eivät pääse sovinnollisesti itse ratkaisuun, maistraatti voisi antaa asiasta oman näkemyksensä. Holhustoimilain 30 §:n 3 momentin mukaan, mikäli edunvalvojat eivät ole yksimielisiä päätettävästä asiasta ja ratkaisun viivästyminen aiheuttaisi haittaa, edunvalvoja voi pyytää maistraatin päätöstä siitä, kenen mielipidettä tulee noudattaa.³⁶

Kaikissa tilinavaustapahtumissa ei tarvita edunvalvojien suostumusta, sillä 15-vuotias nuori voi avata itse tilin palkkatuloja tai hänelle itselleen tarkoitettuja sosiaalietuuksia varten. Nuorelle itselleen maksettavia sosiaalietuuksia ovat muun muassa vanhan opintotukilain 2 §:n mukainen opintoraha ja asumislisä³⁷, äitiysavustuslain 7 §:n mukainen rahana maksettava äitiysavustus sekä lapsilisälain 6 §:n mukainen vanhemmalle tai

³⁶ FINE Pankkialan Asiakasneuvontatoimiston julkaisemat kirjalliset vastaukset 1998-2008, 20-21

³⁷ Tässä käytetään vanhaa opintotukilakia (65/2994), koska uudessa opintotukilaissa (4/2017) on muokattu joitakin kohtia vasta seitsemännestä pykälästä eteenpäin

huoltajalle maksettava lapsilisä.³⁸ Nuori voi näiden edellä mainittujen etuuksien sekä palkkatulojen osalta tallettaa tilille varoja ja nostaa varoja siltä, lopettaa tilin, antaa toiselle henkilölle tilinkäyttöoikeuden, saada Visa Electron -kortin sekä tehdä suoramaksutoimeksiantoja täysin itsenäisesti. Edunvalvojat eivät saa käyttää kyseistä tiliä ilman nuoren suostumusta, mutta heillä on siitä sekä pankkisalaisuudesta huolimatta tiedonsaantioikeus tällaiseenkin tiliin.³⁹

4.2.2 Käyttötili

Käyttötili on paras valinta päivittäisten raha-asioiden hoitamiseen. Käyttötilille voi ohjata toistuvaissuoritukset, kuten palkan, opintotuen tai muut etuudet ja siltä voi maksaa kaikki laskut. Käyttötiliin voi liittää erilaisia pankin palveluita, kuten Visa Electronin ja verkkopalvelun.⁴⁰ Käyttötili kannattaa avata lapselle hänen kasvaessaan, eivätkä pienet lapset sitä välttämättä edes tarvitse.

4.2.3 Säästämiseen tarkoitetut tilit

Säästämiseen ja sijoittamiseen tarkoitetut tilit ovat ominaisuuksiltaan erilaisia kuin käyttötilit, sillä ne eivät ole päivittäisten raha-asioiden hoitoon tarkoitettuja tilejä. Niihin voi liittyä myös joko määrällisiä nostorajoituksia tai rajoituksia liittyen siihen, kuinka monta kertaa tililtä voi nostaa varoja erikseen määritellyn ajan sisällä⁴¹ Esimerkiksi lapsen lyhytaikaiseen säästämiseen sopii tili, jolle sukulaiset voivat tallettaa enintään 5 000 euroa kolmen vuoden välein lahjanantajaa kohti, jolloin saajan ei tarvitse maksaa lahjaveroa. Suuremmista summista ja useammin tehtävistä lahjoituksista sen sijaan joutuu maksamaan valtiolle lahjaveroa.⁴²

ASP-tili

Lyhenne ASP tarkoittaa asuntosäästöpalkkiosopimusta, jonka pääasiallisena tarkoituksena on helpottaa ensimmäisen oman asunnon hankkimista. ASP-säästäminen sopii

³⁸ Osuuspankin intranetsivut 2017

³⁹ Osuuspankki 2013; Osuuspankin intranetsivut 2017

⁴⁰ Finanssivalvonta 2015

⁴¹ Finanssivalvonta 2015

⁴² Osuuspankin intranetsivut 2017; Verohallinto 2017

myös nuorelle, koska ASP:n aloittamiseen ei vaadita säännöllisiä tuloja. ASP:n voi aloittaa aikaisintaan 15- ja viimeistään 39-vuotiaana.⁴³ Asuntosäästöpalkkiolain 3 §:n 2 momentin mukaan tilin voi avata jo 15 vuoden ikäisenä, jos henkilöllä on HolhTL 25 §:ssa tarkoitettuja omalla työllä ansaittuja varoja. Omalla työllä ansaituksi varoiksi katsotaan luonnollisesti palkkatulot, mutta myös työtä vastaan saadut viikko- ja kuukausirahat sekä esimerkiksi koulusta saatu stipendi. Omalla työllä ansaittua tuloa ei ole esimerkiksi lapsilisä tai opintotuki. Esimerkiksi nuoren vanhemmat tai isovanhemmat eivät voi myöskään siirtää verovapaalle ASP-tilille rahalahjoituksia ilman, että nuoren tarvitsee välttämättä säästää sille itse euroakaan. Valtiokonttori vaatii ohjeessaan, että pankin tulee pyytää 15-17-vuotiaita tallettajia toimittamaan vähintään kerran vuodessa selvityksen tilille talletetuista varoista.⁴⁴ Tällä tavalla pankki varmistuu varojen oikeasta alkuperästä.

Valtiokonttorin tulkinnan mukaan asuntosäästöpalkkiosopimus on tilisopimusta laajempi sopimuskokonaisuus, sillä se sisältää tietoja muun muassa tallettamisehdoista ja lisäkoron maksamisesta. Näin ollen ASP-tilisopimukseen vaaditaan alaikäisen tallettajan allekirjoituksen lisäksi myös hänen edunvalvojiensa allekirjoitukset.⁴⁵

ASP-tilille tulee sijoittaa 150 eurosta 3 000 euroon vähintään kahdeksan kalenterivuosi- neljänneksen aikana, jolloin minimisäästöaika on kaksi vuotta. Talletusten ei tarvitse tapahtua peräkkäisinä vuosineljänneksinä. Kun asiakkaalla on asunnon kauppahinnasta 10 prosenttia säästössä, pankki voi myöntää asiakkaalle loput kauppahinnasta ASP-lainan muodossa, jonka enimmäislaina-aika on nykyisin 25 vuotta.⁴⁶

Taulukko 1. ASP-korkotukilainojen enimmäismäärät. (Valtiokonttori 2016)

Asunnon sijaintikunta	Lainan enimmäismäärä, €
Helsinki	180 000
Espoo, Vantaa ja Kauniainen	145 000
Muu Suomi	115 000

⁴³ Valtiokonttori 2016; Osuuspankki 2017a; Osuuspankki 2017c

⁴⁴ Valtiokonttori 2016; Osuuspankin intranetsivut 2017

⁴⁵ Valtiokonttori 2016

⁴⁶ Valtiokonttori 2016; Osuuspankki 2017b, Osuuspankki 2017c

Taulukosta ilmenevät ASP-korkotukilainan enimmäismäärät 1.11.2014 alkaen.⁴⁷ Helsingissä asunnot ovat keskimäärin kalliimpia kuin muualla Suomessa, joten lainan enimmäismääräkin on korkeampi.

4.3 Pankkikortti

Pankkikortti on yleisnimitys maksukortille, jota käytetään maksamiseen. Sillä voi myös nostaa käteistä rahaa automaateista.⁴⁸ Eri maamme pankeilla on hieman eri ikäraajat pankkikortin saamiselle.⁴⁹ Esimerkiksi S-pankin Visa Debit-kortin voi saada 7-vuotiaana ja Säästöpankin Visa Electronin 11-vuotiaana. Nordealla ei ole ikärajaa Visa Electronille, mutta kortin saaminen vaatii muiden pankkien tapaan vanhempien suostumuksen. Osuuspankin Suomessa ja ulkomailla toimivan Visa Electronin voi saada 10-vuotiaana. Se sopiikin hyvin nuoren ensimmäiseksi maksukortiksi, koska ostokset veloitetaan heti tililtä. OP-Visa Electronin saaminen vaatii riittävän iän lisäksi, että asiakkaalla on oma pankkitili. Alaikäisen OP-Visa Electronin korttitilaukseen tarvitaan molempien edunvalvojien suostumus. Alaikäisen korttitilauksen yhteydessä pankki tarkistaa edunvalvojien, yleensä vanhempien, luottotiedot. Tällä tavalla pankki varmistaa, että perheen raha-asiat ovat kunnossa.⁵⁰

Pankit eivät myönnä omia luotollisia kortteja alle 18-vuotiaille.⁵¹ Visa Electron ei kuitenkaan ole ainoa kortti, jota alaikäinenkin voi käyttää. 16 vuotta täyttänyt voi nimittäin saada Visa Credit -rinnakkaiskortin esimerkiksi vanhemman luottoon. Nuoren asiakkaan on kuitenkin luovuttava rinnakkaiskortista viimeistään silloin, kun hän haluaa oman Visa-kortin, koska rinnakkaiskortti estää oman kortin saamisen.⁵²

⁴⁷ Valtiokonttori 2016

⁴⁸ Kontkanen 2011, 231

⁴⁹ Yle 2016

⁵⁰ Osuuspankki 2017e; Osuuspankin intranetsivut 2017; Säästöpankki 2017

⁵¹ Vantaan Sanomat 2015

⁵² Osuuspankin intranetsivut 2017

4.4 Verkkopalvelusopimus

Pankin verkkopalvelutunnukset ovat osa vahvaa sähköistä tunnistamista. Vahvalla sähköisellä tunnistamisella voidaan todentaa asiakkaan henkilöllisyys sähköisesti.⁵³ Verkkopalvelua käytetään muun muassa laskujen maksamiseen sekä tilitietojen seuraamiseen. Tunnuksien avulla voi tunnistautua pankin sivujen lisäksi kolmansien osapuolien tarjomiin palveluihin, kuten Verohallinnon ja Kelan sivuille. Verkkopalvelusopimusta hyödyntäen alaikäinen voi myös muokata säästö- ja sijoitusvakuutuksensa sijoituskohdetta, tehdä rahastomerkitöjä sekä lunastaa rahastoja. Varojen nostaminen vakuutuksesta edellyttää kuitenkin edunvalvojien kirjallisen takaisinostohakemuksen.⁵⁴

Edunvalvojat päättävät yhdessä alaikäisen verkkopalvelusopimuksesta. He myös allekirjoittavat sopimuksen lapsen puolesta. Mikäli molemmat edunvalvojat eivät pääse paikalle henkilökohtaisesti, toinen edunvalvoja voi laatia pankille valtakirjan, jolla hän antaa suostumuksensa alaikäisen verkkopalvelusopimukseen. Tunnukset luovutetaan aina alaikäisen lapsen edunvalvojille. Täysi-ikäinen asiakas saa käyttöönsä omat, uudet tunnukset, ja hänellä on myös oikeus allekirjoittaa itse verkkopalvelusopimuksensa täysi-ikäisyyden nojalla.⁵⁵

4.5 Täysi-ikäisyshuolto

18-vuotis- eli täysi-ikäisyshuolto on nuorelle pankin asiakkaalle vapaaehtoinen kampanja. Sen tavoitteena on huomioida asiakkaan täysi-ikäiseksi tuleminen, jonka myötä hänen palvelutarpeensa muuttuvat.⁵⁶ Se on toisaalta siis juridinen kampanja, mutta siinä myös markkinoidaan pankin erilaisia palveluita.

Koska 18-vuotias saa päättää itse ensimmäistä kertaa omista pankkiasioistaan, täysi-ikäisyshuollossa päivitetään nuoren tuntemistiedot, tilien käyttöoikeudet sekä solmitaan täysi-ikäisen asiakkaan verkkopalvelusopimus. Täysi-ikäinen asiakas päättää itse siitä, kenellä on hänen tiliinsä tilinkäyttöoikeudet sekä mahdolliset tilinkäyttövälitteet. Jos alaikäisellä on säästövakuutus eli hän on vakuutuksenottaja, täysi-ikäiseksi tultuaan hän

⁵³ Viestintävirasto 2017

⁵⁴ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁵⁵ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁵⁶ Osuuspankin intranetsivut 2017

saa määrätä täysin itse vakuutuksestaan. Hän saa esimerkiksi tehdä halutessaan rahoitovaihtoja tai muuttaa edunsaajamääräystä.⁵⁷ Täysi-ikäisyshuolto onkin kokonaisuudessaan merkittävä askel nuorelle kohti aikuisuutta. Vastuu omista pankkiasioista kasvaa nuoria aikuisia monella tavalla.

4.6 Luotot ja vakuudet

Alaikäisten lasten ja nuorten velkaantumista pyritään ehkäisemään holhouslainsäädännön nojalla. Velkaantumisen ehkäisyllä pyritään siihen, että jokainen voisi aloittaa täysi-ikäisyyden ilman maksuhäiriömerkintää. Tämän vuoksi alaikäinen ei voi pääsääntöisesti sitoutua velkavastuuseen. Poikkeuksena tästä on opintolaina. Alaikäinen ei voi ottaa velkaa siinäkään tapauksessa, että hänen olisi tarkoitus maksaa velka myöhemmin pois itse ansaituilla työansioilla. Vaikka laki holhoustoimesta sallii tavanomaisten ja merkitykseltään vähäisten oikeustoimien tekemisen, se ei tarkoita Suomen oikeuskäytännön mukaan velkaantumista.⁵⁸

Edunvalvojat päättävät yhdessä alaikäisen lapsen luotto- ja vakuusasioista. He myös allekirjoittavat alaikäisen nimiin otetun velkakirjan tai vakuussitoumuksen. Pääsääntö on, että edunvalvojien tulee hakea maistraatilta lupa alaikäisen nimiin otettavaan velkaan sekä panttaus- ja takaussitoumukseen.⁵⁹

Opintolaina on opiskelijoille tarkoitettua valtion takaamaa lainaa, jota opiskelija hakee haluamastaan pankista sen jälkeen, kun Kela on myöntänyt hänelle opintolainan valtiontakauksen. Koska opintolainan takaa valtio, pankki ei vaadi lainalle mitään muuta vakuutta. Lainan takaisinmaksu alkaa vasta opintojen päättymisen jälkeen. Yleensä asiakas ja pankki sopivat yhdessä tarkemmin opintolainan takaisinmaksusta.⁶⁰

Opintolaina on tarkoitettu pääasiassa korkeakoulussa opiskeleville henkilöille, mutta sitä voi tietyn edellytyksin saada jo alle 18-vuotiaana. 17-vuotiaana opiskelijana lainatakauksen voi saada vain, jos saa myös opintorahaa. Vaikka opiskelija ei saisi opintorahaa, valtion lainatakauksen voi silti saada alle 17-vuotias, joka ei asu vanhempiensa luona, eikä voi saada opintorahaa sen takia, koska hän on oikeutettu lapsilisään. Valtion lainatakauksen voi tässä tilanteessa saada, jos vanhempien yhteenlasketut tulot jäävät alle

⁵⁷ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁵⁸ Visma Duetto 2014

⁵⁹ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁶⁰ Kontkanen 2011, 164; Kela 2017b

61 000 euroon vuodessa.⁶¹ Alaikäinen muu kuin korkeakouluopiskelija voi saada opintolainaa enintään 300 euroa kuukaudessa, sillä lainamäärien enimmäismäärät nousivat elokuussa 2017.⁶²

Edunvalvoja saa ottaa päämiehensä puolesta valtion takaamaa opintolainaa poikkeuksellisesti ilman maistraatin lupaa. Muuhun lainaan kuin opintolainaan sen sijaan maistraatin lupa tarvitaan. Lupa vaaditaan myös lainojen yhdistämiseen, lainaehtojen muuttamiseen tai toisen lainan takaukseen.⁶³

4.7 Sijoitukset

HolhTL 37 §:n mukaan edunvalvojan on edistettävä aina edunvalvottavan parasta. Päämiehen omaisuudesta huolehtiminen kuuluu edunvalvojalle. Edunvalvojan on huolehdittava, että päämiehen omaisuus ja sen mahdollinen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja tyydyttämään hänen henkilökohtaisia tarpeitaan.

HolhTL 39 § käsittelee tarkemmin sijoituksia. Pykälän mukaan

edunvalvojan on säilytettävä omaisuus, jota päämies edunvalvonnan kestäessä tai myöhemmin tarvitsee asumista tai elinkeinon harjoittamista varten tai jolla muutoin on päämiehelle erityistä arvoa.

Muu omaisuus, jota ei ole käytettävä elatukseen tai muihin päämiehen tarpeisiin, on sijoitettava siten, että sen säilymisestä on riittävä varmuus ja että sille saadaan kohtuullinen tuotto.

Sijoitettaessa alaikäisen omaisuutta, omaisuudella ei saa ottaa riskiä, mutta mikäli tapiota syntyy, siitä vastaavat lapsen huoltajat. Lapsen oma mielipide on hyvä ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon sijoituksia tehdessä, ja varsinkin vanhemmat lapset kykenevät ilmaisemaan jo jonkinlaisen mielipiteen aiheesta. Edunvalvojan tehtäväksi jää omaisuuden sijoittaminen alaikäisen edun mukaisesti.⁶⁴

⁶¹ Kela 2017a

⁶² Aamulehti 2017

⁶³ Maistraatti 2017c

⁶⁴ Taloustaito 2015

HolhTL 34 §:n mukaan maistraatin lupa tarvitaan sijoituskohteiden tai yhteisöosuuksien hankkimiseen, jos niiden osto rahoitetaan päämiehen varoilla. Seuraavissa poikkeustilanteissa maistraatin lupaa ei kuitenkaan tarvita:

- a) varojen tallettamiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneeseen luottolaitokseen
- b) valtion, Ahvenanmaan maakunnan, kunnan tai kuntayhtymän liikkeeseen laskevien joukkovelkakirjojen hankkimiseen
- c) sellaisten arvopaperien hankkimiseen, joilla käydään kauppaa säännellyllä markkinalla Suomessa
- d) osuuksien hankkimiseen Suomessa rekisteröidyssä sijoitusrahastodirektiivin mukaisessa sijoitusrahastossa tai ulkomaisessa yhteissijoitusyrityksessä, joka saa markkinoida osuuksiaan Suomessa
- e) osuuksien hankkimiseen muussa kuin d-kohdassa tarkoitetussa sijoitusrahastossa, jos rahaston pääomasta rahaston sääntöjen mukaan vähintään 3/4 on sijoitettuna a-, b- ja c-kohdassa tarkoitettuihin talletuksiin, joukkovelkakirjoihin ja arvopapereihin
- f) a -e -kohdassa tarkoitettuihin rinnastettavien sijoituskohteiden hankkimiseen, joista valtioneuvoston asetuksella niin säädetään
- g) sellaisten osakkeiden tai osuuksien hankkimiseen, joiden tuottaman oikeuden pääasiallisena sisältönä on oikeus kotitaloudessa tavallisesti käytettävän hyödykkeen tai palvelun saamiseen, jos osuuteen ei liity henkilökohtaista vastuuta yhteisön veloista.

Edellä mainittu lista on melko yleispiirteinen, joten on syytä käsitellä hieman tavallisimpien sijoitustuotteiden luvanvaraisuutta. Maistraatin lupa tarvitaan muun muassa

- a) kotimaisiin erikoissijoitusrahastoihin
- b) tuotto-osuuksiin
- c) lisäosuuspääomiin
- d) ulkomaalaisiin arvopapereihin (poikkeuksena ulkomaalaisen yhtiön osakkeeseen oikeuttavat arvopaperit, jotka ovat kaupankäynnin kohteeksi säännellyllä markkinalla Suomessa)
- e) muihin ulkomaisiin rahastoihin
- f) OP-debenttureihin, OP-osakeindeksilainoihin ja OP-joukkovelkakirjalainoihin, joita ei ole otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyllä markkinalla

g) optioihin, termiineihin ja muihin johdannaisiin.⁶⁵

Maistraatin lupa on haettava jo ennen luvanvaraisen oikeustoimen tekemistä siltä maistraatilta, jonka alueella päämiehen kotikunta sijaitsee. Esimerkiksi alaikäisen lapsen edunvalvojat voivat tehdä lapsen varoilla erikoissijoitusrahastomerkinän vasta sen jälkeen, kun maistraatti on myöntänyt luvan kyseiseen oikeustoimeen. Lupa haetaan kirjallisesti, ja hakemuksesta on käytävä ilmi hakijan vaatimus sekä perusteet. Luvan voi saada, jos oikeustoimi, johon lupaa haetaan, on päämiehen edun mukainen. Lupahakemuksen liitteiksi tarvitaan yleensä arvopaperien ja merkintäoikeuksien osalta ote yhtiön kaupparekisteriotteesta, yhtiöjärjestys sekä viimeisin tilinpäätös. Jos kyseessä on joukkovelkakirjalaina, liitteiksi tarvitaan lainaehdot, ja rahasto-osuuksien merkintää koskevaan lupahakemukseen sen sijaan rahaston säännöt. Optioiden ja termiinien osalta liitteiksi tarvitaan selvitykset johdannaissopimuksen ehdoista ja option asettajan taloudellisesta asemasta.⁶⁶ Edunvalvojien tulee siis huomioida melko paljon asioita, jotta maistraatti myöntää luvan sijoituksen tai yhteisöosuuden hankkimiselle.

Poikkeustapauksessa sijoituksia voi tehdä jo 15 vuotta täyttänyt alaikäinen. Yli 15-vuotiailla on oikeus itse määrätä omalla työllään ansaituista varoista, eikä maistraatin lupaa tarvita kyseisten varojen sijoittamiseen. Nuori voi itse solmia sijoittamiseen liittyvät sopimukset, kuten sijoituspalvelusopimuksen ja rahastomerkinät, mutta pankin on syytä varmistua ennen sopimuksen solmimista varojen alkuperästä.⁶⁷

⁶⁵ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁶⁶ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁶⁷ Osuuspankin intranetsivut 2017

5 PERHE- JA PERINTÖOIKEUDELLISET LAKIASIAT ALAIKÄISEN KANNALTA

Luottotoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n mukaan pankilla on lupa harjoittaa notariaattitoimintaa. Notariaattitoiminnalla tarkoitetaan pankkitoiminnassa sallittuja lainopillisia palveluita. Pankin tarjoamiin lainopillisiin palveluihin kuuluvat esimerkiksi erilaiset perhe- ja perintöoikeuteen sekä omaisuuden hoitoon liittyvät toimeksiannot.⁶⁸

5.1 Testamentti

Testamentti on asiakirja, jolla henkilö voi määrätä, miten hänen omaisuus jaetaan kuoleman jälkeen. Omaisuudesta voi muuten määrätä varsin vapaasti, mutta vainajan rinta-perillisillä eli lapsilla ja lapsenlapsilla sekä ottolapsella ja tämän jälkeläisillä on testamentista huolimatta oikeus lakiosaan.⁶⁹ Perintökaaren 7 luvun 1 §:n mukaan lakiosa on puolet siitä, mikä heille kuuluisi normaalisti lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan.

Pääsääntö testamentin laatimiseen löytyy perintökaaren 9 luvun ensimmäisestä pykälästä, jonka mukaan vain 18 vuotta täyttänyt saa määrätä testamentilla jäämistöstään. Edelleen saman lainpykälän perusteella testamentin saa kuitenkin tehdä tätä nuorempikin, jos hän on tai on ollut naimisissa. Testamentin laatiminen ei aina edellytä täysi-ikäisyyttä, sillä 15 vuotta täyttänyt saa tehdä testamentin siitä omaisuudesta, jota hänellä on oikeus itse hallita. Käytännössä tällaiseksi omaisuudeksi lasketaan alaikäisen palkkatulot, niiden mahdollinen tuotto sekä tuloilla hankittu omaisuus.⁷⁰ HolhTL 29 §:n 3 momentin mukaan edunvalvoja ei voi tehdä eikä peruttaa testamenttia edunvalvottavan puolesta.

Testamentti voidaan laatia vain henkilölle, joka elää perittävän kuolinhetkellä tai sellaiselle lapselle, joka on siitetty ennen perittävän kuolinhetkeä, ja lapsi syntyy myöhemmin elävänä. Testamentti voidaan laatia myös sellaisen oikeushenkilön hyväksi, jota ei ole olemassa perittävän kuolinhetkellä, jos perittävä on määrännyt omaisuutensa vaikkapa myöhemmin tulevaisuudessa perustettavalle säätiölle.⁷¹

⁶⁸ Kontkanen 2011, 256

⁶⁹ Kontkanen 2011, 259-260

⁷⁰ Kangas 2013, 516

⁷¹ Kangas 2013, 516-517

Testamentin muotovaatimukset ovat ankarat sen pätevyyden varmistamiseksi. Testamentin on ensinnäkin oltava kirjallinen sekä tekijän itsensä allekirjoittama. Testamentin voi allekirjoittaa toinen henkilö sen laatijan puolesta vain siinä tapauksessa, että laatija on estynyt itse sitä allekirjoittamasta esimerkiksi sairauden vuoksi. Vaatimuksena on myös, että kaksi esteetöntä todistajaa yhtä aikaa läsnä ollessa todistavat testamentin, ja he tietävät asiakirjan olevan testamentti. Todistaja ei voi olla testamentin laatijan puoliso, alle 15-vuotias lapsi eikä henkilö, jonka sieluntoiminta on häiriintynyt. Esteellisyys todistamiseen voi johtua myös läheisestä sukulaissuhteesta: todistajia eivät voi olla myös esimerkiksi tekijän vanhempi, sisarus, lapsi tai isovanhempi.⁷²

Hätätilassa, kuten onnettomuustilanteessa, merihädässä tai sodan aikana, voidaan laatia hätätilatestamentti joko suullisesti tai kirjallisesti. Hätätilatestamenttia ei ole mahdollista laatia laissa säädettyjen menettelymääräysten mukaan. Mikäli ihminen on niin pahasti loukkaantunut, ettei hän kykene kirjoittamaan, testamentintekijä voi laatia suullisen testamentin, jossa hän kertoo suullisesti viimeisen tahtonsa omaisuutensa osalta. Suullinen hätätilatestamentti on kahden esteettömän todistajan oikeaksi todistettava. Kirjalliseen hätätilatestamenttiin vaaditaan sen sijaan, että se on holografinen eli laatijan omakätisesti kirjoittama ja allekirjoittama. Hätätilatestamentiksi hyväksytään poikkeuksellisesti itsemurhaa edeltävä testamentti, vaikka sen allekirjoitus olisi puutteellinen eikä sillä olisi todistajia. Hätätilatestamenttia laadittaessa on syytä ottaa huomioon, että se raukeaa lain nojalla, mikäli sen tekijällä on ollut kolme kuukautta esteen, kuten onnettomuuden, lakkaamisen jälkeen aikaa laatia testamentti, joka noudattaa tavallisen testamentin lakimääräyksiä.⁷³

Testamentin voi aina halutessaan peruuttaa. Testamentin peruuttaminen on oikeustoimi, ja testamentin laatijan tulee ilmaista selvästi tahtonsa peruuttaa laatimansa testamentti.⁷⁴ PK:n 10 luvun 5 § käsittelee testamentin peruuttamista. Kyseisen lainpykälän mukaan

Jos testamentin tekijä on siinä järjestyksessä, kuin testamentin tekemisestä on säädetty, peruuttanut määräyksensä tai jos hän on hävittänyt testamentin tahi muutoin selvästi ilmaissut, ettei määräys enää vastaa hänen viimeistä tahtoaan, on määräys tehoton.

⁷² Norri 2010, 127; Kangas 2013, 513-515

⁷³ Kontkanen 2010, 144-145; Kangas 2013, 514; Finni 2016, 47

⁷⁴ Kontkanen 2010, 137-138

Lupaus olla peruuttamatta testamenttia ei ole sitova.

5.2 Lahja

Alaikäiset voivat saada muiden henkilöiden tapaan erilaisia lahjoja, kuten rahaa vanhemmilta, isovanhemmilta ja muilta sukulaisilta. Sama lahjanantaja voi antaa kolmen vuoden aikana yhteensä 5 000 euroa ilman, että lahjansaajan tulee maksaa erikseen määritettyä lahjaveroa.⁷⁵ Mikäli alaikäinen saa tavanomaista suuremman lahjan, tulee edunvalvojan vastaanottaa kyseinen lahja lapsen puolesta.⁷⁶ Alaikäinen voi kuitenkin ottaa itse lahjoituksen vastaan, mikäli hän ymmärtää sen merkityksen.⁷⁷

Edunvalvojan lahjoittaessa rahoja päämiehelle, edunvalvoja ei voi eturistiriidan vuoksi ottaa lahjoitusta vastaan päämiehen puolesta. Myöskään päämiehen mahdollinen toinen edunvalvoja ei voi ottaa lahjaa vastaan. Pätevä lahjoitus voidaan tällaisessa tapauksessa tehdä joko hakemalla maistraatilta edunvalvojalle sijainen lahjan vastaanottamiseksi tai notariaattilahjoituksena. Tällä tavalla toimimalla lahjoitusta ei voi riitauttaa myöhemmin. Notariaattilahjoitus tarkoittaa sitä, että pankki vastaanottaa varat tai muun irtaimen omaisuuden saajan puolesta. Rahalahjoituksia varten avataan uusi tili, ja tilin avaaja voi asettaa siihen ehdon, jonka mukaan esimerkiksi edunvalvojalla ja alaikäisellä ei ole oikeutta käyttää tiliä ennen kuin alaikäinen täyttää 18 vuotta tai muun sovitun iän.⁷⁸ Edunvalvoja voi tehdä notariaattilahjoituksen myös siirtämällä lahjavarat alaikäisen voimassa olevalle tilille, jolloin uutta tiliä ei tarvitse avata. Lahjansaajalla sekä hänen edunvalvojillaan on oikeus tietää tilille tehdystä lahjoituksesta.⁷⁹

HolhTL 32 § kieltää edunvalvojaa lahjoittamasta päämiehensä omaisuutta. Edunvalvoja ei voi saada myöskään maistraatilta lupaa lahjan antamiselle päämiehensä puolesta, koska omaisuuden lahjoittaminen ilman vastiketta ei ole päämiehen edun mukaista. Vajaavaltainen itse sen sijaan voi antaa tietyissä tapauksissa lahjan, jolloin edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että hän voi sen myös halutessaan antaa. Vajaavaltaisen on kyettävä itse ymmärtämään lahjan antamisen merkitys ja annettava se omasta tahdostaan. Lahjan on oltava holhoustoimilain 38 §:n mukaan olosuhteisiin nähden tavanomainen ja taloudelliselta merkitykseltään vähäinen. ”Taloudelliselta merkitykseltään vähäinen”

⁷⁵ Verohallinto 2017

⁷⁶ Verohallinto 2017

⁷⁷ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁷⁸ Ei kuitenkaan alle 18 vuotta

⁷⁹ Osuuspankin intranetsivut 2017

on melko epäselvästi määritelty, mutta kovin suuria lahjoja päämies ei voi antaa. Vajaa-
valtaisen käytettävissä oleva varallisuuden määrä vaikuttaa siihen, mikä on taloudelli-
selta merkitykseltään vähäistä.⁸⁰

Pääsääntö on, että edunvalvojat yhdessä edustavat alaikäistä kaikissa oikeustoimissa. Poikkeuksena pääsäännöstä ovat HolhTL 23-24 §:n mukaan tavanomaiset ja merkityk-
seltään vähäiset oikeustoimet sekä lahjan vastaanottaminen, jos lapsi on ymmärtänyt
itse sen merkityksen. Kun harkitaan sitä, saako alaikäinen poikkeuksellisesti lunastaa
itse saamansa lahjashekin, joudutaan harkinnassa ottamaan monia seikkoja huomioon.
Lahjashekin lunastus voidaan sallia, jos alaikäisellä on mukana pankkitoiminnassa hy-
väksyttävä henkilöllisyystodistus. Kuitenkaan pelkkä henkilöllisyystodistus ei ole tae
siitä, että lunastus onnistuu ilman edunvalvoja. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä
pienempien euromäärien lunastamiseen tarvitaan edunvalvojen myötävaikutus. Myös
lunastettavan summan suuruus vaikuttaa: mitä suurempi summa on kyseessä, sitä her-
kemmin vaaditaan molempien vanhempien suostumus. Jos lapsella on käyttöoikeus
omaan tiliinsä, lunastaminen sallitaan herkemmin kuin silloin, jos hänellä ei ole käyttöoi-
keutta. Jos rahat talletetaan alaikäisen tilille, johon hänellä ei ole käyttöoikeutta yksin, ei
lunastaminen voi aiheuttaa vahinkoa, sillä alaikäinen ei kuitenkaan voi tehdä itsenäisesti
nostoa pankissa. Lain mukaan molemmat edunvalvojat edustavat yhdessä alaikäistä,
mutta pankki voi harkintansa mukaan hyväksyä myös yhdenkin edunvalvojan läsnäolon
tai kirjallisen luvan lunastamiseen.⁸¹

Ennakkoperintö

Perinnönjättäjän rintaperilliselle antamaa lahjaa voidaan pitää joko ennakkoperintönä tai
tavallisena lahjana. Ennakkoperintö tarkoittaa juridisesti tavanomaista suurempaa lah-
jaa, jonka perittävä lahjoittaa elinaikanaan rintaperilliselleen tai muulle perillisilleen. Sitä
voivat olla lahjan lisäksi erilaiset muut ”lahjanluonteiset varallisuudensiirrot”. Ennakkope-
rintönä pidetään esimerkiksi sitä, että vanhemmat avustavat lastaan rahallisesti. Ennak-
koperinnössä adoptiolapsi rinnastetaan rintaperilliseen⁸² eli ennakkoperintöön liittyvät
säädökset koskettavat myös adoptiolapsia.

⁸⁰ Heikkinen ym. 2003, 92

⁸¹ Osuuspankin intranetsivut 2017

⁸² Norri 2010, 268-269; Kangas 2013, 466; Koponen 2015, 92

Perintökaaren 6 luvun 4 §:n mukaan ennakkoperintöä ei ole tavanomainen lahja eli lahja, joka ei ole epäsuhteessa lahjan antajan taloudelliseen tilanteeseen. Tavanomaisia lahjoja ovat esimerkiksi syntymäpäivälahjat. Jos lahjanantaja on lahjakirjassa ilmoittanut tai muutoin selviää, ettei lahjaa ole tarkoitettu ennakkoperinnöksi, lahjaa ei myöskään pidetä ennakkoperintönä. Yleensä myöskään isovanhempien lapsenlapselle antamaa lahjaa ei oleteta ennakkoperinnöksi, mikäli lapsen vanhemmat elävät silloin, kun lahja luovutetaan lapselle. Jos lahjanantaja oikaisee jälkikäteen lahjakirjan, pidetään sitä vero-oikeudessa yleensä mahdollisuutena vaikuttaa siihen, ettei lahjaa oleteta ennakkoperinnöksi. Oikeuskäytännön mukaan lahjaa ei pidetä ennakkoperintönä myöskään silloin, kun lahjanantaja on antanut ainoille perillisilleen yhtä suuret lahjat, kuten KHO:n tapauksesta 1987-B-625 selviää. Oikeuskäytännössä ennakkoperintönä ei ole pidetty myöskään lahjan antamista tilanteessa, jossa perillisiä on ollut vain yksi.⁸³ PK:n 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan lapsen elättämisestä sekä koulunkäynnistä aiheutuneita tavanomaisia kustannuksia ei voi vähentää enakkona lapsen perinnöstä, vaan kyseiset kulut luetaan vanhempien tavanomaiseen elatusvelvollisuuteen.⁸⁴

Lahjanantajalla on oikeus määrätä, huomioidaanko hänen antamansa lahja ennakkoperintönä perinnönjaossa vai ei⁸⁵, sillä PK:n 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rintaperilliselle annettua lahjaa pidetään ennakkoperintönä, mikäli lahjanantaja ei ole muuta määrännyt tai olosuhteiden perusteella ei voida muuta olettaa. Edelleen saman luvun 4 §:n mukaan vähennystä ei tule tehdä rintaperillisen perinnöstä, jos tavanomaisen lahjan arvo ei ole epäsuhteessa antajan taloudelliseen tilanteeseen. Jos ennakkoperintöä saanut perillinen kuolee ennen perittävää, PK:n 6 luvun 8 §:n mukaan enakkoo tulee vähentää hänen jälkeläistensä perinnöstä.

Enakkoo saanut perillinen joutuu perinnönjaossa vähentämään saamansa etuuden eli ennakkoperinnön saamastaan perintöosuudestaan. Tällä pyritään perillisten väliseen yhdenvertaisuuteen perinnön osalta, sillä perillisen ennakkoperinnön vähennys saa aikaan sen, ettei hän saa etuutta kahteen kertaan.⁸⁶

⁸³ Koponen 2015, 92

⁸⁴ Kangas 2013, 467

⁸⁵ Koponen 2015, 92

⁸⁶ Kangas 2013, 470-471

5.3 Kuolinpesän pankkiasiat

Pankeissa hoidetaan ja laaditaan myös perintöasioihin liittyviä sopimuksia ja asiakirjoja. Vaikka suurin osa vainajista on täysi-ikäisiä, myös alaikäinen voi menehtyä. Pääasiassa alaikäiset kuitenkin liittyvät kuolinpesän lakiasioihin kuolinpesän osakkaina.

Ensimmäinen askel vainajan pankkiasioden hoidossa on tieto menehtymisestä, jonka pankki saa vainajan lähiomaiselta tai väestötietojärjestelmästä. On osakkaiden edun mukaista ilmoittaa pankille menehtymisestä mahdollisimman nopeasti, jotta kukaan ei pääsisi käyttämään vainajan varoja tiliin liitetyn käyttöoikeuden nojalla. Tiedon saatuaan pankki poistaa tileihin liitetyt käyttöoikeudet, ja vainajan tietyt palvelut, kuten pankkikortit ja verkkopankkipalvelut suljetaan.⁸⁷ Vainajan tilalle tilinomistajiksi nousevat yhdessä kuolinpesän osakkaat.⁸⁸

5.3.1 Kuolinpesä ja kuolinpesän osakkaat

Kuolleen henkilön varallisuus siirtyy kuolinhetkellä vainajalta kuolinpesälle. Kuolinpesä muodostuu kaikista vainajan varoista ja veloista, ja se on voimassa vainajan kuolinhetkestä siihen asti, kunnes perinnönjako on suoritettu.⁸⁹ Käytännössä kuolinpesän osakkaat päättävät, miten ja mihin tarkoitukseen varoja tullaan tulevaisuudessa käyttämään.⁹⁰

Varojen omistus- ja käyttöoikeus siirtyy kuolinpesälle, ja pääsääntöisesti kuolinpesän kaikki osakkaat voivat käyttää yhdessä kuolinpesän varoja. Osakkaat ovat todennettavissa vasta perunkirjoituksen jälkeen, joten kuolinpesän osakkaat voivat käyttää varoja, mikäli kaikki asioivat pankissa yhdessä. Toinen, yksinkertaisempi vaihtoehto on, että kuolinpesän muut osakkaat valtuuttavat jonkun käyttämään varoja.⁹¹

⁸⁷ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

⁸⁸ Koponen 2015, 82

⁸⁹ Koponen 2015, 13

⁹⁰ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

⁹¹ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

Kuolinpesän osakkaat

Kuten jo edellä mainittiin, vainajan varallisuus siirtyy kuolinhetkellä kuolinpesän osakkaille, jotka hallitsevat pesän omaisuutta yhdessä. Kuolinpesän osakkaita ovat perinnönsaajat eli toisin sanoen lakimääräiset perilliset, mahdollinen yleistestamentinsaaja sekä eloonjäänyt leski ositukseen saakka. Leski tarkoittaa vain vainajan aviopuolisoa tai rekisteröiden parisuhteen osapuolta, ei esimerkiksi avopuolisoa. Eloonjäänyt puoliso voi olla kuolinpesän osakkaana kolmella eri perusteella. Leski on osakas, jos hän perii puolisonsa, hän on yleistestamentin saaja tai hän on osakkaana avio-oikeuden nojalla, mikäli ainakin toisella puolisoilla on avio-oikeus toisen puolison omaisuuteen. Leski perii puolionsa, jos rintaperillisiä ei ole.⁹² Myös toissijainen perillinen voi olla kuolinpesän osakkaana. Valtio on kuolinpesän osakas, mikäli edellä mainittuja tahoja ei ole.⁹³

Kuolinpesän osakkuus sukulaisuuden perusteella

Perimysjärjestyksen perusteella perintö kuuluu ensisijaisesti vainajan rintaperillisille eli lapsille ja lapsenlapsille sekä muille alenevassa polvessa tuleville sukulaisille. Lapset saavat perinnöstä yhtä suuren osuuden. Jos vainajalla ei ollut lapsia, heidän jälkeläisiään tai leskeä, perintö kuuluu vainajan äidille ja isälle, jotka saavat molemmat puolet perinnöstä. Mikäli toinen vanhemmista on kuollut, kuolleen vanhemman osuus perinnöstä kuuluu hänen lapsilleen eli perinnönjättäjän sisaruksille ja heidän lapsilleen, jos sisarukset ovat jo kuolleet. Sisar- ja velipuolet perivät sen, mikä olisi kuulunut heidän vanhemmilleen. Jos elossa ei ole vanhempia, sisaruksia, sisar- tai velipuolia tai heidän jälkeläisiään, perintö siirtyy isovanhemmille. Mikäli joku isovanhemmista on kuollut, hänen perintöosuutensa menee hänen lapsilleen eli perinnönjättäjän tädeille, sedille ja enoille. Serkut eivät sen sijaan peri enää.⁹⁴

Ottolapset kuolinpesän osakkaina

Otto- eli adoptiolapset, jotka on otettu lapsiksi 1.1.1980 tai myöhemmin (niin sanottu vahva adoptio) sekä ottolapset, jotka on otettu lapsiksi ennen 1.1.1980 ja joiden adoptiolapsisuhteeseen on määrätty sovellettavaksi lapseksiottamisesta annetun lain säädöksiä, ovat täysin biologisen lapsen asemassa. Toisin sanoen vahvassa adoptiosuhteessa ottolapsen perintöoikeus ottovanhempiinsa on täysin sama kuin muillakin lapsilla. Tällaisessa tapauksessa myös ottovanhemmilla on perintöoikeus ottolapsiinsa. Vahvan

⁹² Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009; Koponen 2015, 16

⁹³ Alexandria 2016

⁹⁴ Koponen 2015, 13-14

adoption seurauksena ottolapsi ei kuitenkaan peri biologisia vanhempiaan eivätkä he ottolasta, sillä adoptio katkaisee heidän välisen perintöoikeuden.⁹⁵

Kaikki ottolapset eivät kuitenkaan ole samassa asemassa kuin edellä mainitut ottolapset, sillä ottolasten perintöoikeutta on muutettu kahdesti, ensin 1.1.1980 ja sen jälkeen 1.7.2012. Mikäli ottolapsi on otettu ennen 1.1.1980 (niin sanottu heikko adoptio) ja perittävä kuoli ennen 1.7.2012, eikä ottolapsisuhdetta oltu siirretty tuomioistuimessa uuden lain alaisuuteen, ottolasta ei rinnasteta täysin omaan lapseen. Tällaisissa tapauksissa ottolapsi perii ottovanhempien lisäksi omat biologiset vanhempansa. Lisäksi ottolapsi perii biologisen vanhempansa sukulaiset. Ennen 1.1980 tapahtunut vanha ottolapsisuhde ei kuitenkaan mahdollista perintöoikeutta ottovanhemman sukulaisten ja ottolapsen välille. Ottolasten perintöoikeus muuttui jälleen 2012, jonka myötä myös ennen vuotta 1980 adoptoituja lapsia pidetään biologisiin lapsiin rinnastettuna. Edellytyksenä on se, että perittävä on kuollut 1.7.2012 tai myöhemmin. Laissa ei kuitenkaan muutettu ennen vuotta 1980 adoptoidun lapsen oikeutta periä biologiset vanhempansa.⁹⁶

Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset kuolinpesän osakkaina

Avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella on täysin sama perintöoikeus äitiinsä ja äidin puolen sukulaisiin kuin lapsella, joka on syntynyt avioliitossa. Jos avioton lapsi on tunnustettu isän puolelta tai lapsen isä on vahvistettu, tilanne on myös yksinkertainen. Lapsi perii tällöin isänsä ja isän puolen vanhemmat samalla tavalla kuten avioliitossa syntyneet lapsetkin. Tilanne saattaa olla kuitenkin isän puolelta paljon monimutkaisempi, kuten uudesta isyyslaista käy ilmi.⁹⁷

Uuden, 1.1.2016 voimaan tulleen isyyslain⁹⁸ 67 §:n mukaan

Avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneellä lapsella ei ole tuomioistuimessa vahvistetun isyyden perusteella perintöoikeutta isänpuoleisen perittävän jälkeen, jos perittävä on kuollut ennen 31.12.2012. Lapsella on kuitenkin oikeus perintöön, jos perittävän omaisuus on perintökaaren 5 luvun 1 §:n nojalla mennyt valtiolle taikka jos perintöoikeuden menetyksestä on pidettävä kohtuuttomana avioliiton ulkopuolella syntyneiden sisarusten yhdenvertaisen kohtelun tai muun siihen verrattavan, kantajasta riippumattoman erityisen painavan syyn perusteella.

⁹⁵ Kangas 2013, 400; Koponen 2015, 14-15

⁹⁶ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009; Koponen 2015, 14-15

⁹⁷ Koponen 2015, 14

⁹⁸ Kotimäki 2015, 3

Mitä 1 momentin ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos isyys on vahvistettu isyyslain voimaantulon jälkeen annetun lain 7 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa taikka jos lapsella oli 30.9.1976 isä, mutta isyys on sen jälkeen kumottu tai isyyttä koskeva tuomio on purettu, ja toisen miehen isyys on vahvistettu tämän jälkeen.

Testamentinsaaja kuolinpesän osakkaana

Yleistestamentin saaja on kuolinpesän osakas. Yleistestamentista on kyse, kun sen tekijä testamenttaa toiselle henkilölle kaiken omaisuutensa, tietyn määritellyn osuuden siitä tai kaiken omaisuuden, joka jää jäljelle, kun muut henkilöt ovat saaneet testamentissa määrätyn osansa. Yleistestamentin saajalla on muiden osakkaiden tapaan kuolinpesää kohtaan oikeuksia ja velvollisuuksia. Erityistestamentin eli legaatintestamentin saaja ei sen sijaan ole pesän osakas, ja hän ei myöskään osallistu pesän hallintoon. Erityistestamentti tarkoittaa, että testamentin saaja saa testamentin nojalla tietyn esineen, tietyn omaisuuden tai oikeuden, kuten käyttöoikeuden. Laissa ei ole määräystä siitä, että erityistestamentin saaja tulisi kutsua perunkirjoitustilaisuuteen, mutta kutsun lähettäminen kuuluu siitä huolimatta hyvään perunkirjoitustapaan.⁹⁹

Toissijaiset perilliset kuolinpesän osakkaana

Eloonsijainen puoliso perii yleensä vainajan omaisuuden, jos puolisoilla ei ollut rintaperillisiä. Tällöin eloonsijaisella puolisoilla on omistusoikeus kuolleen puolisonsa omaisuuteen. Kun leski kuolee, perinnönjako suoritetaan hänen perillistensä ja ensiksi kuolleen puolison toissijaisten perillisten välillä. Perintöoikeusjärjestyksessä ensimmäisinä ovat ensin kuolleen puolison vanhemmat, sisarukset sekä näiden lapset eli toissijaiset perilliset. Toissijaiset perilliset eivät kuulu ensiksi kuolleen puolison kuolinpesän osakkaisiin, koska he saavat oman osuutensa perinnöstä vasta lesken kuoltua. Heidät tulee kuitenkin kutsua perunkirjoitustilaisuuteen.¹⁰⁰

Perillisittä kuollut

Kaikilla vainajilla ei ole yhtäkään perillistä. Tällöin vainajan perintö menee valtiolle. Kuolinpesän asioita hoitavan henkilön tulee ilmoittaa perillisittä kuolleesta henkilöstä Valtio-
konttorille, kun sukuselvityksestä ilmenee tieto siitä, ettei perillisiä ole. Tämän jälkeen

⁹⁹ Koponen 2015, 15

¹⁰⁰ Koponen 2015, 19-20

Valtiokonttori voi päättää, että valtion sijaista jokin omaisuuden osa tai koko omaisuus annetaan avopuolisolle tai muulle perittävän läheiselle ihmiselle.¹⁰¹

Vainajan elinaikanaan tekemät sopimukset

Vainajan elinaikanaan solmimat sopimukset, kuten tilisopimukset ja omaisuudenhoito-sopimukset sitovat kuolinpesää. Ennallaan säilyvät myös kaikki vainajan tekemät automaattisen maksupalvelun sopimukset, kuten suoraveloitus ja toistuvat maksut. Automaattisen maksupalvelun sopimukset kuitenkin lopetetaan pankissa, mikäli joku kuolinpesän osakkaista sitä vaatii.¹⁰²

Mikäli vainajalla on ollut yhteinen tili toisen henkilön kanssa, menehtymisen jälkeen kuolinpesästä tulee toinen tilinomistaja. Toisin sanoen vainaja itse ei siis ole enää tilinomistaja. Jos molemmilla tilinomistajilla on ollut itsenäinen käyttöoikeus yhteiseen tiliin, vainajan kuoleman jälkeen sekä kuolinpesällä (käytännössä sen osakkailla) että toisella tilinomistajalla on oikeus erikseen käyttää tiliä. Tällaisen yhteisen tilin lopettaminen vaatii, että kaikki kuolinpesän osakkaat sekä toinen tilinomistaja antavat pankille suostumuksensa tilin lopettamiseen. Jos taas vainajalla ja toisella tilinomistajalla on ollut käyttöoikeus yhteiseen tiliin vain yhdessä, kuoleman jälkeen kuolinpesällä (käytännössä osakkailla) ja toisella tilinomistajalla on edelleen oikeus käyttää tiliä vain yhdessä. Lisäksi edellä mainitun tilin käyttöön ja lopettamiseen tarvitaan kaikkien tilinomistajien suostumus.¹⁰³

Vainajan mahdollinen velka sitoo kuolinpesää. Ihmisen kuolema ei automaattisesti eräännyttä velkaa maksettavaksi heti, mutta velkakirjaehtoien perusteella pankki voi vaatia velan eräännyväksi. Useimmiten pankki kuitenkin sopii velan poismaksamisesta kuolinpesän osakkaiden kanssa. Vainajan mahdollisen opintolainan osalta Kela maksaa antamansa takauksen perusteella lainan pankille, joten käytännössä suoraan kuolinpesältä sitä ei vaadita.¹⁰⁴

Vainajan mahdollinen velka tulee maksaa pois pesän varoilla. Kuolinpesä vastaa veloista kuitenkin pääsääntöisesti vain omaisuudella, joka on jäänyt vainajalta. Jos perunkirjoitus on toimitettu asianmukaisesti, kuolinpesän osakkaat eivät joudu vastaamaan

¹⁰¹ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹⁰² Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹⁰³ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹⁰⁴ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

kuolinpesän veloista henkilökohtaisesti. Osakkaat vastaavat veloista sen sijaan henkilökohtaisesti, jos kuolinpesän varoja nostetaan tililtä ennen kuin kuolinpesän tai vainajan velat on maksettu. Ylivelkaisen pesän kohdalla toimitetaan perukirjan jäljennös velkojille. Jos pesä ei ole varaton, varat voidaan jakaa velkojien suostumuksella.¹⁰⁵

Kuolinpesän asioiden hoitaminen

Pankilla on lakimääräinen velvollisuus tunnistaa ja tuntea asiakkaansa. Pankin tulee tunnistaa kuolinpesän asioissa kuolinpesän osakkaat vainajan sijaan. Pankissa asioivat kuolinpesän osakkaat tunnistetaan perukirjan ja sen liitteiden perusteella. Sukuselvytys ei ole yksinään riittävä osakkaiden tunnistamiseen, koska siitä eivät ilmene mahdolliset yleistestamentinsaajat, jotka ovat myös kuolinpesän osakkaita. Perukirjan osakasluettelo kannattaa vahvistuttaa maistraatissa. Mikäli sitä ei vahvisteta, pankki edellyttää useita muitakin asiakirjoja vahvistamattoman perukirjan lisäksi todisteeksi asianmukaiseen pankkiasioden hoitoon.¹⁰⁶

Yhdelläkin kuolinpesän osakkaalla on oikeus tehdä tiettyjä toimenpiteitä hoitaessaan kuolinpesän asioita ilman muiden osakkaiden valtuutusta. Yksikin osakas voi maksaa vainajan tililtä kuolintapaukseen liittyviä maksuja, kuten hautausmaksuja sekä vainajan laskuja, esimerkiksi sähkö-, puhelin-, yhtiövastike-, vakuutus- tai vuokralaskuja. Osakas saa pankilta yksinäänkin perunkirjoituksen toimittamista varten saldo- ja korkotodistukset vainajan varallisuudesta, lainoista ja vastuista kuolinpäivänä. Yhdelläkin osakkaalla on oikeus saada tietoja vainajan pankkiasioista kuolinpäivältä sekä kuolinpäivän jälkeiseltä ajalta. Oikeus on myös tallelokeron sisällön luettelointiin pankin edustajien kanssa sekä automaattisen maksupalvelun sopimusten lopettamiseen.¹⁰⁷

Sen sijaan kaikkien osakkaiden suostumus tarvitaan lukuisiin muihin toimenpiteisiin. Suositeltavaa on, että osakkaat valtuuttavat yhden henkilön hoitamaan kuolinpesän asioita pankissa yksilöidyllä, kirjallisella ja päivätyllä valtakirjalla. Kaikkien kuolinpesän osakkaiden suostumus tarvitaan muun muassa käteisen rahan nostamiseen kuolinpesän tililtä, tilisiirtojen tekemiseen, tilin avaamiseen tai lopettamiseen sekä sellaisen vainajan laskun maksamiseen, joka ei ole selvästi kuolinpesälle kuuluva. Suostumus tarvitaan myös, kun kuolinpesän tilin tilinkäyttöoikeus annetaan jollekin henkilölle, kuolinpesän nimissä tehdään sopimuksia pankin kanssa, tallelokero tyhjennetään tai halutaan

¹⁰⁵ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹⁰⁶ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹⁰⁷ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

tietoa vainajan elinaikaisista pankkiasioista. Vainajan arvopaperien myymiseen tai kuolinpesän nimissä ostettaviin arvopapereihin, kuolinpesän nimissä otettavaan luottoon ja vakuuksien antamiseen vaaditaan myös kaikkien suostumus.¹⁰⁸ Jos kuolinpesässä on edunvalvonnan alaisia henkilöitä, tulee seuraavaksi luetellut erityistilanteet ottaa huomioon kuolinpesän asioita hoitaessa.¹⁰⁹

Edunvalvonnassa oleva kuolinpesän osakkaana

Mikäli kuolinpesän osakkaana on edunvalvontaa tarvitseva henkilö, hän ei saa itse edustaa itseään kuolinpesän asioissa. Kuolinpesän alaikäistä osakasta edustavat sen sijaan yleensä hänen vanhempansa yhdessä, jos molemmat vanhemmat ovat lapsen huoltajia. Alaikäiselle ei tarvitse hakea ulkopuolista edunvalvojaa, mikäli alaikäisen edunvalvoja ei ole samaisen kuolinpesän osakkaana. Edunvalvojan sijainen sen sijaan tarvitaan, jos lapsen ja holhoojan edut voivat olla keskenään ristiriidassa¹¹⁰ eli heidän välillään voi olla eturistiriita.¹¹¹ Edunvalvojan sijainen on tyypillisesti alaikäisen sukulainen, mutta ei kuitenkaan lähisukulainen. Edunvalvojan sijainen voi olla myös asianajaja, yleinen edunvalvoja tai yleinen oikeusavustaja.¹¹²

Eturistiriitatilanne voi olla ajankohtainen esimerkiksi osituksessa tai sellaisen kuolinpesän perinnönjakotilaisuudessa, jonka osakkaina ovat edunvalvonnassa oleva henkilö ja hänen edunvalvojansa. Eturistiriita voi olla käsillä myös silloin, kun omaisuutta myydään edunvalvojalle tai edunvalvojan läheiselle. Se voi olla olemassa myös silloin, kun omaisuutta pantataan edunvalvojan tai edunvalvojan läheisen vastuiden vakuudeksi.¹¹³

Jos joku kuolinpesän osakkaista on edunvalvonnan alaisena, edunvalvottavan kotipaikkakunnan maistraatin lupa vaaditaan ositukseen, perinnönjakoon, uuden luoton ottamiseen kuolinpesän nimiin, kuolinpesässä olevan kiinteistön tai asunto-osakkeiden myyntiin sekä kuolinpesän ja vainajan luottoehtojen muuttamiseen. Maistraatin lupaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli luottoehtoja muutetaan paremmiksi edunvalvottavan kannalta. Pesän varojen siirtäminen osakkaan tai lesken tilille vaatii myös maistraatin luvan, koska käytännössä kyseessä on silloin perinnönjako. Lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos varoja

¹⁰⁸ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹⁰⁹ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹¹⁰ Koponen 2015, 25

¹¹¹ Kangas 2013, 182

¹¹² Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹¹³ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

siirretään kuolinpesän tilille toiseen pankkiin, sillä silloin kyseessä on vain tilisiirto eikä perinnönjako.¹¹⁴

Edellä mainittuihin oikeustoimiin ei kuitenkaan poikkeuksellisesti vaadita maistraatin lupaa, jos perinnönjaon suorittaa pesänjakaja, sillä hänen velvollisuuksiinsa kuuluu huolehtia edunvalvonnassa olevien henkilöiden oikeuksien toteutumisesta.¹¹⁵

5.3.2 Perunkirjoitus

Perintökaaren luku 20 käsittelee perunkirjoitusta. Kyseisen toimituksen yhtenä tarkoituksena on selvittää pesän osakkaat. Siinä myös luetteloidaan kaikki vainajan varat ja velat. Lisäksi perunkirjoitus on perintöveroilmoitus, sillä perintövero määrätään perukirjan perusteella. Perunkirjoitus tulee toimittaa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vakituisesti Suomessa asuva henkilö kuolee, ja perukirja on toimitettava Verohallinnolle kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta. Perunkirjoitukseen voi kuitenkin saada lisää aikaa erityisestä syystä. Perunkirjoitus tulee toimittaa aina henkilön kuollessa vainajan iästä ja varallisuudesta riippumatta. Sen toimittamisen laiminlyönti saattaa johtaa velkavastuuseen.¹¹⁶

Perunkirjoitustilaisuuteen tulee kutsua leski, kaikki perilliset sekä mahdolliset yleistestamentinsaajat.¹¹⁷ Perunkirjoituksesta laaditaan perukirjaksi kutsuttu asiakirja. Perukirja tulee laatia joka kerta, vaikka kuolinpesä olisi täysin varaton. Perukirjasta selviävät maksettavan perintöveron suuruus, pesän varallisuustilanteen kertova omaisuusluettelo sekä osakasluettelo henkilöistä, jotka saavat toimia kuolinpesän puolesta. Sen laativat kaksi niin sanottua uskottua miestä, joiden tehtävänä on arvioida pesän omaisuuden arvo parhaan kykynsä mukaan.¹¹⁸ Jos kuolinpesän osakkaana on vajaavaltainen henkilö, perukirjan jäljennös tulee toimittaa kuukauden sisällä perunkirjoituksen päättymisestä vajaavaltaisen osakkaan maistraattiin. Jäljennös on toimitettava maistraattiin, vaikka vajaavaltainen ei tulisi saamaan ollenkaan omaisuutta perinnönjaossa esimerkiksi ylivelkaisen pesän vuoksi.¹¹⁹

¹¹⁴ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹¹⁵ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹¹⁶ Norri 2010, 327-328; Koponen 2015, 33

¹¹⁷ Kontkanen 2011, 260

¹¹⁸ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009; Koponen 2015, 33

¹¹⁹ Koponen 2015, 38

5.3.3 Pesänselvitys ja perinnönjako

Pesänselvityksen tarkoituksena on saattaa kuolinpesän jäämistö jakokuntoon. Jakokunnon kannalta olennaista on saada selville jäämistön laajuuden suuruus. Jäämistö on jakokunnossa silloin, kun kaikki pesän velat on maksettu tai velkoihin vaadittavat varat on siirretty erityiseen hoitoon¹²⁰ niiden maksamista varten. Kuolinpesä säilyy jakamattomana aina perinnönjakoon saakka.¹²¹

Käräjäoikeus voi määrätä pesänselvittäjän, jolloin hän saa yksinomaisen oikeuden hoitaa kuolinpesän pankkiasioita. Käytännössä pesänselvittäjän tehtäviin kuuluvat kuolinpesän omaisuuden selvittäminen, sen haltuun ottaminen sekä vainajan velkojen maksaminen. Hän myös irtisanoo vainajan sopimukset sekä huolehtii perunkirjoituksen toimitamisesta, mikäli sitä ei ole vielä toimitettu. Pesänjakajan tehtäviin kuuluu myös omaisuuden luovuttaminen perinnönjaon jälkeen. Hän tekee omaisuutta luovuttaessa tarpeelliset siirtomerkinnät esimerkiksi osakkeisiin ja osuustodistuksiin. Pesänselvittäjän tehtävä päättyy, kun pesän omaisuus on perinnönjaon jälkeen tosiasiaassa jaettu.¹²²

Laissa ei ole määritelty määräaikaa osituksen ja perinnönjaon suorittamiselle, mutta pesän ja vainajan velat tulee maksaa pois ennen kuin ositus ja perinnönjako saadaan suorittaa. Ennen perinnönjakoa tulee suorittaa ositus lesken ja vainajan perillisten välillä, jos vainaja oli kuollessaan naimisissa eikä puolisoiden välistä avio-oikeutta ole poistettu avioehtosopimuksella. Osituksessa erotellaan vainajan ja lesken omaisuudet. Leski saa osituksessa avio-oikeudensa perusteella puolet puolisoiden yhteenlasketuista pesän varoista, ja vainajan osuus eli puolet varoista jää kuolinpesälle. Osituksen suorittamisen jälkeen selviää vainajan jäämistö, joka jaetaan perinnönjaossa perillisten ja mahdollisten testamentinsaajien kesken. Vasta osituksen jälkeen selviävät lesken ja kuolinpesän osuudet.¹²³

Perinnönjako tarkoittaa joko perillisten sopimusta pesän jakamisesta eli sopimusjakoa tai pesänjakajan toimittamaa perinnönjakoa eli toimitusjakoa. Toisin sanoen vainajan jäämistö jaetaan ottaen huomioon perintöoikeuteen yleensä, ja tarkemmin testamenttiin, lakiosaan ja avio-oikeuteen liittyvät säännöt. Sopimusjako onnistuu vain siinä tapauksessa, että kuolinpesän osakkaat pääsevät yhteisymmärrykseen siitä, miten omaisuus

¹²⁰ Kangas 2013, 432

¹²¹ Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹²² Pankkien sisäiseen käyttöön tarkoitettu muistio 2009

¹²³ Norri 2010, 421; Kontkanen 2011, 261; Koponen 2015, 66

jaetaan. Muussa tapauksessa pesänjaon toimittaa pesänjakaja.¹²⁴ Perintökaaren 23 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan toimitusjako tulee suorittaa, jos yksikin pesän osakas sitä vaatii tai jos jonkun osakkaan osuus pesästä on ulosmitattu. Ulosottomies voi kuitenkin antaa osakkaille tai pesänjakajalle luvan jaon toimittamiseen tavalla, jolla osakkaat ovat siitä sopineet, jos velkoja, jonka oikeutta perinnönjako koskee, antaa siihen suostumuksensa.

Alaikäinen perinnönjaossa

Jos joku kuolinpesän osakkaista on vajaavaltainen, edunvalvoja edustaa häntä perinnönjaossa.¹²⁵ Edunvalvojat käyttävät yhdessä puhevaltaa, mikäli alaikäinen lapsi on heidän yhteisessä huollossa. HolhTL 30 §:n 1-2 momentin mukaan toinen edunvalvojista voi toista edunvalvojaa kuulematta edustaa alaikäistä vain tilanteissa, jotka ovat laissa nimenomaisesti säänneltyjä. Tämän vuoksi kutsu perinnönjakotilaisuuksiin tulee lähettää molemmille vanhemmille. Sillä ei ole lain kannalta merkitystä, asuvatko lapsen vanhemmat yhdessä vai eri osoitteissa.¹²⁶

Edunvalvojat saattavat olla itsekin päämiehensä kanssa saman kuolinpesän osakkaita, jolloin edunvalvottavan etua tulee valvomaan edunvalvojan sijainen normaalitilanteessa toimivan edunvalvojan tilalle.¹²⁷ Edunvalvojan sijainen tarvitaan silloinkin, kun vain toinen vanhempi on lapsen kanssa samassa kuolinpesässä osakkaana, koska tällöin molempia vanhempia pidetään esteellisinä edustamaan alaikäistä osakasta perinnönjaossa. Perinnönjako on mitätön, jos alaikäinen ei ole ollut asianmukaisesti edustettuna perinnönjaossa. Mitätön perinnönjako ei muutu päteväksi, vaikka ”perinnönjaon moiteaika olisi kulunut umpeen tai jakoon osalliset ovat hyväksyneet jaon itseään sitoviksi”.¹²⁸

Mikäli kuolinpesässä on vajaavaltainen osakas ja perinnönjaon toimittaa pesänjakaja, pesänjakajan velvollisuutena on valvoa vajaavaltaisen etujen toteutumista koko jakoprosessin ajan. Jos perinnönjako tehdään perintökaaren säännösten mukaan, pesänjakajan ei tarvitse esittää perinnönjaon jakoehdotusta maistraatille. Jakoehdotus tulee kuitenkin toimittaa maistraatille, jos perinnönjako toimitetaan sopimusjakona tai jako suoritetaan loppuun sopimusjakona osakkaiden päätöksestä, jos joku osakkaista on edunvalvonassa. Jos maistraatti antaa jakoehdotukselle hyväksyntänsä, jako tulee toimittaa lain

¹²⁴ Kangas 2013, 432, 491; Koponen 2015, 65

¹²⁵ Kangas 2013, 499

¹²⁶ Kangas 2013, 500

¹²⁷ Osuuspankki 2017d

¹²⁸ Kangas 2013, 501

muotomääräyksiä noudattaen. Huomionarvoista on se, että jos sopimusjolle ei ole haettu hyväksyntää maistraatilta, se ei sido vajaavaltaista osakasta.¹²⁹

¹²⁹ Kangas 2013, 501-502

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia ja jäsenellä, minkälaisia sopimuksia alaikäiset voivat tehdä pankkiasioinnin saralla. Tutkimuskysymyksiä olivat: Minkälaisia sopimuksia voi syntyä alaikäisen lapsen ja pankin välille? Minkälaisia sopimuksia alaikäinen asiakas voi solmia itsenäisesti pankin kanssa? Mikä on edunvalvojen merkitys alaikäisen sopimuksissa?

Opinnäytetyön alussa käsiteltiin alaikäisten asemaa sekä sopimusoikeutta heidän kannaltaan. Näiden kahden luvun jälkeen siirryttiin pankkiasioinnin pariin. Lopuksi käsiteltiin vielä perhe- ja perintöoikeudellisia lakiasioita. Työssä mainittiin monia lakeja, mutta työn kannalta tärkeimmäksi laiksi nousi holhoustoimilaki. Koko opinnäytetyön ajan käsiteltiin edunvalvontaa, joka liittyykin vahvasti alaikäisten kaikenlaisiin sopimuksiin. Holhoustoimilain mukaan vajaavaltaisen asioita hoitavat edunvalvojat, joten edunvalvonta koskettaa jokaista alaikäistä ja joitakin täysi-ikäisiä. Aihe on siis aina ajankohtainen, ja siitä myös puhutaan paljon mediassa.

Kaikki tässä työssä käsitellyt sopimukset liittyvät jollakin tavalla alaikäisten taloudellisiin asioihin. Opinnäytetyöstä selviää, että alaikäisen lapsen ja pankin välille voi syntyä yllättävän paljon erilaisia sopimuksia. Yleisimpiä alaikäisten pankkiasiointiin liittyviä sopimuksia ovat tilisopimus, Visa Electron -pankkikortti sekä lähes täysi-ikäisten nuorten keskuudessa verkkopalvelusopimus. Muita, hieman epätavallisempia sopimuksia ovat esimerkiksi opintolaina, asuntosäästöpalkkiosopimus sekä perhe- ja perintöoikeuteen liittyvät sopimukset, kuten testamentti, lahja, ennakkoperintö, perunkirjoitus sekä perinnönjako.

Vaikka edunvalvojen tehtäviin kuuluvat alaikäisten lasten omaisuuden hoitaminen ja heidän taloudellisista asioista huolehtiminen, alaikäiset voivat rajoitetusti solmia itsekin sopimuksia pankin kanssa. Luonnollisesti pienet lapset eivät voi itse päättää omista asioistaan, mutta iän ja kehitystason karttuessa myös itsemääräämisoikeus omia pankkiasioita kohtaan lisääntyy. Alaikäisillä 15-17 -vuotiailla on omasta mielestäni yllättävän paljon mahdollisuuksia solmia myös itsenäisesti sopimuksia pankin kanssa. Tällöin pankilta vaaditaan kuitenkin erityistä huolellisuutta, sillä sen tulee esimerkiksi varmistua siitä, että ASP-tilille talletetut varat ovat alaikäisen omalla työllä ansaittuja. Hyvän pankkitavan mukaisesti pankkien tulee toimia ammattitaitoisesti ja rehellisesti. Toimihenkilöiden tulee siis tuntea myös alaikäisiin kohdistuva sääntely.

Alaikäisten oikeus solmia itse säännellysti sopimuksia mahdollistaa sen, että he saavat ottaa itse hieman vastuuta omista pankkiasioistaan. Vastuullinen huolehtiminen raha- ja muista pankkiasioista on tärkeää varsinkin siinä vaiheessa, kun täysi-ikäisyys alkaa olla ajankohtaista. Toisaalta alaikäisiä pyritään suojelemaan lainsäädännön avulla sopimukseen liittyviltä taloudellisilta riskeiltä. Lapsilla ja nuorilla on luonnollisesti vähemmän tietoa ja käytännön kokemusta kuin täysi-ikäisillä, joten heihin kohdistuu sitä kautta enemmän riskejä, vaikka alaikäisten kohdalla kyseessä olevat rahasummat ovat yleensä melko pienet. Edunvalvojilla onkin tärkeä tehtävä päämiehen omaisuuden ja taloudellisten asioiden hoidossa. Heidän tulee edistää aina päämiehensä parasta kaikessa toiminnassaan. Esimerkiksi sijoitukset tulee tehdä aina alaikäisen lapsen edun mukaisesti.

Materiaalia opinnäytetyöhön löytyi hyvin paljon, mutta tietoa sai etsiä monesta hajautetusta lähteestä, kuten eri laeista, kirjoista ja muiden opinnäytetöistä. Tietoa oli hajautettu eri linkkien taakse myös Osuuspankin intranetsivuilla. Materiaalin suuren määrän ansiosta opinnäytetyön aiheesta olisi saanut paljon enemmänkin kirjoitettavaa, mutta tässä työssä käsitellään pankkiasiointia melko yleisellä tasolla. Sen sijaan lisätutkimuksen aihe voisi olla suuren tietomäärän vuoksi suppeampi. Mielenkiintoisena lisätutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi tarkempi perehtyminen tiettyyn osa-alueeseen. Toinen mahdollinen lisätutkimusaihe voisi selvittää, minkälaisia haasteita alaikäisten kanssa pankkiasiointiin liittyy. Tutkimus voisi sisältää vaikkapa pankin toimihenkilöiden omia kokemuksia.

LÄHTEET

Aamulehti 2017. Mitä joudun maksamaan opintolainastani? Viitattu 28.9.2017. <https://www.aamulehti.fi/raha/mita-joudun-maksamaan-opintolainastani-200346531/>

Alexandria 2016. Ohjeita kuolinpesän asioita hoitaville. Viitattu 25.10.2017. http://www.alexandria.fi/sites/default/files/Rahastoesitteet/Asiakasinformaatio/Ohjeita_kuolinpesa%CC%88n_asi-oita_hoitaville%20092016.pdf

Asetus holhustoimesta 889/1999. Annettu Helsingissä 10.9.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990889>

Asuntosäästöpalkkiolaki 1634/1992. Annettu Helsingissä 30.12.1992. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921634>

Finanssivalvonta 2015a. Käyttötili ja säästämistili. Viitattu 8.10.2017. <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Talletukset/Kayttotili/Pages/Default.aspx>

Finanssivalvonta 2015b. Standardi 2.4. Asiakkaan tunteminen – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 4.9.2017. <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskoelma/Uusi/Documents/2.4.std6.pdf>

Finanssivalvonta 2016. Asiakkaan tuntemistiedot ja pankkien menettelytavat. Viitattu 29.9.2017. http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Kannanotot/Pages/03_2016.aspx

Finanssivalvonta 2017. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Viitattu 5.11.2017. http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Pages/asiakkaan_tunnistaminen.aspx

FINE Vakuutus ja rahoitusneuvonta 2002. Pankkialan Asiakasneuvontatoimiston julkaisemat kirjalliset vastaukset 1998-2008. Tilin avaaminen alaikäiselle; tilinkäyttöoikeus. Viitattu 9.10.2017. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2012-2009/pankkialan-asiakasneuvontatoimiston-julkaisemat-kirjallisest-vastaukset-1998-2008.pdf>

Finni, S. 2016. Alaikäisten sopimukset. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutus. Vaasa: Vaasan ammattikorkeakoulu. Viitattu 31.8.2017. https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/107031/Finni_Serena.pdf?sequence=1&isAllowed=y

HE 52/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi edunvalvontavaltuutuksesta sekä holhustoimesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060052>

Heikkinen, A.; Heusala, A.; Mäkelä, S. & Nuotio, K. 2003. Holhoustili. Helsinki: WSOY Lakitieto.

Helin, M. Lakimies 2001. Edunvalvojan päätösvallan rajoista. Viitattu 25.9.2017. <https://www-edilex-fi.ezproxy.turkuamk.fi/lakimies/1673.pdf>

Hemmo, M. 2008. Sopimusoikeuden oppikirja. 2., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oyj.

Isyyslaki 11/2015. Annettu Helsingissä 13.1.2015. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011>

Kaisto, J. 2007. Pätemättömyys ja sovittelu prosessuaaliselta kannalta. Versio 1.0. Viitattu 25.9.2017 <https://www-edilex-fi.ezproxy.turkuamk.fi/blf/4989.pdf>

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

- Kela 2017a. Opintolaina. Viitattu 31.8.2017. <http://www.kela.fi/opintotuki-opintolaina>
- Kela 2017b. Usein kysyttyä opintolainasta. Viitattu 3.10.2017. <http://www.kela.fi/opintolaina-usein-kysyttya>
- Kontkanen, E. 2011. Pankkitoiminnan käsikirja. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Koponen, J. 2015. Kuolinpesän osakkaan opas. 12. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.
- Koskinen, J. 2002. Eduskunnan kirjallinen kysymys. Pankkitilin avaaminen alaikäiselle lapselle. Diaarinumero 754/2002. Viitattu 8.10.2017 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/kk_754+2002.pdf
- Kotimäki, K. 2015. Uudistuva isyyslaki – Muutokset ja lapsen edun toteutuminen. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.11.2017. https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/95350/Kaisa_Kotimaki.pdf?sequence=1
- Laki holhoustoimesta 442/1999. Annettu Helsingissä 1.4.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990442>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. Annettu Helsingissä 8.4.1983. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014. Annettu Helsingissä 8.8.2014. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140610>
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Annettu Helsingissä 9.4.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493#Lidp452022144>
- Laki nuorista työntekijöistä 998/1993. Annettu Helsingissä 19.11.1993. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930998>
- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017. Annettu Helsingissä 28.6.2017. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170444>.
- Lakivälitys 2017. Ennakkoperintö. Viitattu 25.10.2017. <https://www.lakivalitys.fi/ennakkoperinto>
- Lapsilisälaki 796/1992. Annettu Helsingissä 21.8.1992. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920796#P1a>
- Liimatainen, T. 2015. Väärinkäytösperusteinen sopimuksen pätemättömyys. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.9.2017. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88232/vaarinkaytosperusteinen.pdf?sequence=1>
- Maistraatti 2017a. Alaikäisen lapsen omaisuuden hoitaminen. Viitattu 25.9.2017. <http://www.maistraatti.fi/Documents/Holhoustoimi/Alaikaisen%20lapsen%20omaisuuden%20hoitaminen.pdf?epslanguage=fi>
- Maistraatti 2017b. Edunvalvonnan tarpeen selvittäminen, edunvalvojan määrääminen ja edunvalvojan tehtävän lakkaaminen. Viitattu 7.9.2017 <https://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/holhoustoimi/Edunvalvonnan-tarve-ja-sen-jarjestaminen/>
- Maistraatti 2017c. Miten menettelen – Maistraatin luvan hakeminen. Viitattu 27.9.2017. <https://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/holhoustoimi/Miten-menettelen---Maistraatin-luvan-hakeminen-/>

Mandatum Life 2017. Lahja, ennakkoperintö vai perintö? Valitsemalla oikein voit saada merkittäviä säästöjä. Viitattu 25.10.2017. <https://www.mandatumlife.fi/life-journal/artikkeli/-/article/lahja-ennakkoperinto-vai-perinto->

Minilex 2017. Onko kyseessä ennakkoperintö vai lahja? Viitattu 25.10.2017. <https://www.minilex.fi/a/onko-kyseess%C3%A4-ennakkoperint%C3%B6-vai-lahja>

Norri, M. 2009. Johdatus siviilioikeuteen. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari.

Norri, M. 2010. Perintö ja testamentti. Käytännön käsikirja. 6., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Opintotukilaki 65/1994. Annettu Helsingissä 21.1.1994. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940065>

Osuuspankki 2011. Tunnistautuminen pankissa ja verkossa. Viitattu 31.8.2017. <https://www.op.fi/op?cid=151438891&srcpl=4>

Osuuspankki 2013. Alaikäisen pankkiasiat. Viitattu 9.10.2017. <https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/opastus/alaikaisen-pankkiasiat?cid=151752053&srcpl=3>

Osuuspankki 2017a. ASP:in avulla omaan kotiin. Viitattu 27.9.2017. <https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151721593&srcpl=4>

Osuuspankki 2017b. ASP-laina. Viitattu 27.9.2017. <https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/lainat-ja-asunnot/asp-laina>

Osuuspankki 2017c. ASP-tili. Viitattu 27.9.2017. <https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset/tilit/asp-tili>

Osuuspankki 2017d. Kuolinpesän osakkaille. Viitattu 19.10.2017. <https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151610015&srcpl=3>

Osuuspankki 2017e. OP-Visa Electron. Viitattu 27.9.2017. <https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/opastus/sivukartta?id=12905>

Parviainen, E. & Rubanin, M. 2009. Holhoustoimen lainsäädäntö. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Perintökaari 40/1965. Annettu Helsingissä 5.2.1965. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040>

Saarnilehto, A. 2009. Sopimusoikeuden perusteet. 7., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Säästöpankki 2017. Kortti lapselle. Viitattu 7.11.2017. <http://www.saastopankki.fi/kortti-lapselle>

Taloustaito 2015. Lapsen varoilla ei saa ottaa riskiä. Viitattu 8.10.2017. <https://www.taloustaito.fi/Sijoitukset/Osakkeet/Lapsen-varoilla-ei-saa-ottaa-riskia/>

Unicef 2017a. Kysymyksiä ja vastauksia lapsen oikeuksien sopimuksesta. Viitattu 1.10.2017. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/kysymyksia-ja-vastauksia/>

Unicef 2017b. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 23.9.2017. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Unicef 2017c. Yleissopimus lapsen oikeuksista. 1991. Viitattu 23.9.2017. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Vahingonkorvauslaki 412/1974. Annettu Helsingissä 31.5.1974. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1974/19740412?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vahingonkorvaus>

Valtiokonttori 2016. ASP-järjestelmä. Viitattu 27.9.2017. <http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI> > Kansalaisille ja yhteisöille > Lainat, takaukset ja korkotuet > Korkotuet > ASP-järjestelmä > Ohje asunotosäästölainoitukseen (ASP)

Vantaan Sanomat 2015. Maksukortti vinkuu jo lapsena – oman kortin voi saada jopa seitsemänvuotiaana. Viitattu 28.9.2017. <http://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/314885-maksukortti-vinkuu-jo-lapsena-oman-kortin-voi-saada-jopa-seitsemanvuotiaana>

Verohallinto 2017. Miten lapsen tulot verotetaan? Viitattu 10.10.2017. https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/omat-tiedot/avioliitto_avioero/miten_lapsen_tulot_verotetaan/

Viestintävirasto 2017. Vahva sähköinen tunnistaminen, sähköinen allekirjoitus ja varmenne. Viitattu 4.10.2017. <https://www.viestintavirasto.fi/kyberturvallisuus/sahkoinentunnistaminenjaallekirjoitus.html>

Visma Duetto 2014. Alaikäinen sopimuskumppanina – millainen on alaikäisen velkavastuu? <https://www.vismaduetto.fi/alaikainen-sopimuskumppanina-millainen-alaikaisen-velkavastuu/> Viitattu 8.10.2017

Yle 2016. Jopa 7-vuotiaalle voi hankkia pankin maksukortin – helpottaa elämää, tuo myös riskejä. Viitattu 27.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9192209>

Äitiysavustuslaki 477/1993. Annettu Helsingissä 28.5.1993. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993>